

ПРАВА НА ВОЛЮ

Праваабарончы бюллетэнь

Поўны ідыятызм...

Сімвалічны бой падушкамі скончыўся арыштамі

15 ліпеня моладзь правяла бой падушкамі ў гонар 600-х ўгодкаў Грунвальду. Бой адбыўся побач з Нацыянальнай бібліятэкай з уздзелам тых юнакоў і дзяўчат, якіх міліцыянты ня здолелі зымесціць у некалькі міліцэйскіх аўтобусаў. У 18.00 калі Нацыянальная бібліятэка, дзе толькі праз гадзіну павінна была праісці акцыя, стаялі троі аўтобусы з супрацоўнікамі АМАПу. Вакол бібліятэкі дзяжурыйлі вялікая колькасць супрацоўнікаў міліцыі і амапаўцаў у цывільным. Былі затрыманыя дзясяткі чалавек. Як толькі побач з бібліятэкай зъяўляліся маладыя людзі з падушкамі, да ях адразу ж падыходзілі амапаўцы і вялі ў аўтобус. У многіх мінакоў абшуквалі заплечнікі. АМАП дзяжурыйлі на Нацыянальнай бібліятэцы на працягу некалькіх гадзін. Усяго былі затрыманыя 70 чалавек.

"Я гэтага не чакаў, гэта поўны ідыятызм. Да гэтага моманту людзі, якія ўёсё гэта рабяць, былі ўзроўнёны станцыянару психанеўралагічнага дыспансера, але зараз іх трэба зымесціць у пакой звойлачнымі сценамі", – пракаментаваў тое, што адбылося, адзін з арганізатораў акцыі Андрэй Кім.

Самога Андрэя Кіма пазней таксама затрымалі. Калі шараговыя ўдзельнікі акцыі былі праз некалькі гадзінай вызвалены, то моладзевага лідэра прыцягнуць да адказнасці як арганізатора. Ноч Кім правёў у Першамайскім РУУС Менску.

16 ліпеня суд Першамайскага раёну Менску аштрафаў грамадзкага актыўіста Андрэя Кіма на 17 500 рублёў. Юнака звінавацілі ў правядзеніі несанкцыянованай акцыі – бою падушкамі, прымеркаванага да 600-годзьдзя перамогі ў Грунвальдской бітве.

ЗША зъяўрнуліся да АБСЕ

Кіраўнік місіі ЗША пры АБСЕ Іен Келі 13 ліпеня выступіў з заяўліні аб парушэннях правоў чалавека ў Беларусі перад Сталай радай АБСЕ ў Вене. У заяві гаворыцца, што "ЗША адзначаюць з сур'ёзнай занегаўкою насыцьцю, што працягваеца ціск і запалохванье незалежных CMI і палітычнай апазіцыі ў Беларусі. Пасля некаторых паляпшэнняў у канцы 2008 году мы са шкадаваннем адзначаем, што ў далейшым адбываліся толькі настыпныя парушэнні нормаў АБСЕ".

Сярод падзеяў, якія выклікаюць найбольшую заклапочанасць, называюцца:

– напад 8 ліпеня на актыўіста "Маладой Беларусі" Артура Фіньковіча пасля наведвання ім амбасады ЗША; пры гэтым яму пырснулі ў твар невядомай вадкасцю, зьблі і павалілі на зямлю. У яго скрапі ноутбук, мабільны тэлефон, ключы, пашпарт;

– 9 ліпеня сябар апазіцыйнай партыі Сяргей Каваленка быў пасаджаны за краты разам са сваім братам, каб прадухіліць іх зъяўленыне на фестывалі, які павінен быў адкрыцца прэзідэнт А. Лукашэнка;

– наклады двух незалежных выданняў ("Вольны горад" і "Наша Ніва") былі заблакаваныя, верагодна, з-за публікацыяў артыкулаў пра расейскі дакументальны фільм аб датычнасці Аляксандра Лукашэнкі да зынкнення яго палітычных апанентаў;

– міліцыя перашкодзіла 9 ліпеня сустэречы двух лідэраў "неафіцыйнага" Саюзу паліяку Анжалікі Арэхвы і Андрэя Пачобута з камісарам ЕС па пытаннях пашырэння і палітыкі суседства Штэфланам Фюле;

– рэдактар вэб-сайту charter97.org Натальля Радзіна была дапытаная ня менш як чатыры разы з сакавіка, у яе дому і ў офісе правілі ператрусы;

– менская міліцыя праўляла ператрусы аўтамабіля актыўіста Міхася Башуры і канфіскавала подпісы за наданыя вуліцам у Менску і ў Горадні імя Васіля Быкава;

– да гэтага часу не скасаваны арт. 193 КК, які прадугледжвае турэмнае зняволеніе за дзейнасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі.

"Гэтыя выпадкі зъяўляюцца толькі невялікай часткай шматлікіх фактаў, якія съведчаць пра сістэматычнае павелічэнне ціску і запалохваньня незалежных CMI і палітычнай апазіцыі ў Беларусі. Мы працягваємо заклікаць урад Беларусі перагледзець свае законы аб CMI, свабодзе сходаў і асацыяцый, а таксама аб палітычных партыях, і іх рэалізацыю, у ізтаках прывядзенія ў адпаведнасць з абавязаннямі АБСЕ", – гаворыцца ў заяві.

Праваабарончыя матэрыялы
можна таксама прачытаць на сайтах:
www.spring96.org;
www.charter97.org; www.baj.ru

Знак падтрымкі

Алесь Бяляцкі стаў ганаровым грамадзянінам Генуі

Муніцыпалітэт гораду Генуя надаў старшыні Праваабарончага цэнтра "Вясна" Алесю Бяляцкаму ганаровае грамадзянства Генуі. Італьянская грамадзкасцьць такім чынам выказала сваю занепакоенасць сітуацыяй з правамі чалавека ў Беларусі, у прыватнасці, наяўнасцю съмартнага пакарання, абмежаваннем свабоды СМІ, грамадзянскіх і палітычных правоў, і падтрымку беларускім праваабаронцам.

Ганаровае пасьведчанье беларускаму праваабаронцу ўручыла мэр Генуі Марта Вінцэнзі (Marta Vincenzi). На цырымоніі ўганаравання, якая праходзіла 15 ліпеня ў Палацы Турсі, прысутнічала грамадзкасцьць Генуі, дэпутаты італьянскага парламенту, журналісты, моладзь.

Алесь Бяляцкі назначае, што для яго гэта ганаровае званыне – знак падтрымкі як незарэгістраванага ПІЦ "Вясна", так і ўсіх беларускіх праваабаронцаў і змагароў за дэмакратыю ў краіне. Яно азначае вялізную ўвагу італьянскай грамадзкасці, у прыватнасці муниципалітет Генуі, да праблемай з правамі чалавека, якія ёсьць у Беларусі. Яны вельмі заклапочаныя тымі масавымі парушэннямі, якія ў нас адбываюцца цягам апошніх 15 гадоў. І яны хацелі неяк выказаць сваю салідарнасцьць, падтрымку грамадзянскай супольнасці Беларусі, праваабаронцам і незарэгістраванаму Праваабарончаму цэнтру "Вясна". Трэба была нейкая асоба, праз якую яны маглі перадаць ясны сігнал і беларускай грамадзянскай супольнасці, што яны падтрымліваюць наша зма-

Праваабаронца Алесь Бяляцкі з мэрам Генуі Мартай Вінцэнзі.

ганыне за дэмакратыю, і беларускім уладам, што яны пратэстуюць супраць перманэнтных парушэнняў правоў чалавека ў розных галінах. Недарэмна ў гэтым акце, які мне далі пра ганаровае грамадзянства, гаворыцца, што яны ўстурбаваныя і праблемамі са съмартнотым пакараннем, праблемамі з медыямі і з іншымі грамадзянскімі і палітычнымі правамі, у яких беларускія грамадзяне рэзка абмежаваныя. То бок гэта такі сімвалічны акт падтрымкі, салідарнасці з той часткай белару-

скага народу, якая жадае дэмакратычных зыменаў.

Сапраўды, гэта выключная падзея для беларусаў. Ганаровае грамадзянства Генуі надаецца аднаму чалавеку на год. Гэтага статусу ў розныя гады ўдастойваліся такія вядомыя ва ўсім сьвеце асобы, як экс-прэзідэнт Польшчы, лаўрэат Нобелеўскай прэміі сывету Лех Валенса (1990), экс-прэзідэнт СССР Міхаіл Гарбачоў (1996), двойчы прэм'ер-міністр, прэзідэнт Ізраілю лаўрэат Нобелеўскай прэміі міру Шымон Пэрэс (1998).

Рашэньне суда не вырашае праблемы па сутнасці

23 ліпеня, судовая калегія па крымінальных спраўах Гомельскага абласнога суда пад старшынствам Людмілы Грынькоў ўжыкла да асуджанага прызыўніка Яўгена Якавенкі амністію ў сувязі з 65-гадзьдзем Перамогі, вызваліўшы ад крымінальнай адказнасці за ўхіленыне ад прызыва на вайсковую службу.

Праваабарончы цэнтр "Вясна" лічыць, што існуючыя праблемы з альтэрнатыўнай службай і дыскрымінацыяй беларускай мовы і ў далейшым будуць прыводзіць да крымінальнай пераследу прызыўніку. Праваабаронцы Анатоль Паплаўны і Леанід Судаленка, якія назірапалі за ходам крымінальнага працэсу, лічаць, што рашэньне судовай калегіі не вырашае праблемы па сутнасці.

"Пытаўні вядзеныя справаводства на беларускай мове ў ваенкаматах і альтэрнатыўнай службах патрабуюць неадкладнага вырашэнья ў нашай краіне, – кажа Л. Судаленка. – Калегія па крымінальных

справах вынесла кампраміснае рашэнье, вызваліла Яўгена Якавенку ад крымінальнай адказнасці, ужышы да яго амністію. У той жа час пачнецца чарговы прызыў, ён запатрабуе позму на беларускай мове і альтэрнатыўнай службах і зноў будзе прыцягнуты да крымінальнай адказнасці".

"Дзяржава не выконвае свае абавязкі, бо ў нас дзяржаўнымі звязуляюцца дзівye мовы. Таму патрабаваныні прызыўніка выпісаць яму позму на беларускай мове і даць магчымасць праходжання альтэрнатыўнай службы звязуляюцца яго канстытуцыйным правам," – падкрэслівае А. Паплаўны.

У адпаведнасці з артыкулам 17 Канстытуцыі дзяржаўнымі мовамі ў Рэспубліцы Беларусь звязуляюцца беларуская і (або) руская. Закон "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь" вызначае, што ва Узброеных Сілах, іншых вайсковых фармаваннях Рэспублікі Беларусь ужываюцца беларуская і (або) руская мовы (артыкул 20).

А артыкул 57 Канстытуцыі гаворыць, што парадак праходжання вайсковай службы, падставы і ўмовы вызваленія ад вайсковай службы альбо замена яе альтэрнатыўнай вызначаюцца законам. У 2000 годзе Канстытуцыйны Суд прыняў рашэнне, накіраванае на замену вайсковай службы альтэрнатыўнай па рэлігійных перакананьнях. У рашэнні Канстытуцыйнага Суда гаворыцца, што Асноўны Закон не разглядае вайсковую службу ў якасці адзінай і безумоўнай, паколькі дапускае магчымасць вызваленія ад вайсковай службы альбо замену яе альтэрнатыўнай.

Нагадаем, што пасля вынясенні прысуду судом Цэнтральнага раёну Гомелю 4 чэрвеня, ПІЦ "Вясна" прайнфармаваў Amnesty International аб пакаранні Яўгена Якавенкі за нібыта ўхіленыне ад войскай службы адным годам абмежаваньняволі з накіраваннем ва установу адкрытага тыпу. Упływowая праваабарончая арганізацыя выступіла ў абарону асуджанага.

Перасьлед СМІ – перадвыбарная стратэгія ўлады?

Праваабаронцы заяўляюць пра рэпрэсійны характар дыфамацыйных артыкулаў Крымінальнага кодэксу

Улады Беларусі павінны прывесці дыфамацыйныя артыкулы Крымінальнага кодэксу ў адпаведнасць з міжнароднымі стандартамі ў галіне свабоды прэсы і свабоды выказвання. Такі заклік з боку праваабаронцаў прагучай 15 ліпеня на круглым сталае "Сітуацыя ў медыяпрасторы Беларусі напярэдадні презідэнцкай кампаніі: рэзalі і перспектывы". Вядомыя беларускія журналісты, праваабаронцы і палітыкі сабраліся, каб дамовіца пра выпрацоўку агульной стратэгіі ўзаемадзеяньня падчас выбараў.

Характaryзуючы ролю СМІ падчас выбарчых кампаніяў, старшыня БАЖ Жанна Літвіна адзначыла, што ў такай сітуацыі масмедиа павінны прадстаўляць людзям рознабаковую інфармацыю. Аднак палітыка ўладаў перашкаджае журналістам выконваць свае абавязкі: недзяржаўная выданыні пазбаўляюцца магчымасці распаўсюдзіць праз шапкі, ускладняеца доступ журналістам да інфармацыі, уводзяцца жорсткія ўмовы акрэдытациі СМІ. Лідар БАЖ падкрэсліла, што ў недзяржаўных СМІ папросту не хапае сіл і рэсурсаў.

Кіраўнік БХК Алег Гулак падчас свайго выступу заявіў, што праз абмежаванье свабоды слова, рэпрэсійныя механізмы ўлады ствараюць такую атмасферу ў грамадстве, пры якой страшна быць незалежным і актыўным. І як адну з апошніх перашкодаў у правядзенні свабодных выбараў праваабаронца адзначыў презідэнцкі ўказ № 60.

У прагац тэмы прадстаўнік ПЦ "Вясна" Сяргук Сыс нагадаў прысутным пра выкарыстаныне дыфамацыйных артыкулаў і законаў, што актыўізуеца напярэдадні презідэнцкай кампаніі.

"Крымінальны кодэкс Рэспублікі Беларусь прадугледжвае крымінальную адказнасць за абрауз і паклён у адносінах да презідэнта, прадстаўнікоў улады, судзьдзяў, за дыскрэдытацыю Рэспублікі Беларусь. Гэта так званыя дыфамацыйныя артыкулы. Указаныя артыкулы неаднаразова прымяняліся на практицы. І часам даволі эфектыўна. Зразумела, гэта непакоіць нас цяпер, перад выбарамі", – зазначыў праваабаронца.

Толькі за апошні час па таких артыкулаў былі ўзбуджаныя крымінальныя справы супраць грамадзкага актыўіста з Астраўца Івана Крука, выдаўца незалежнага бюлетэню "Бойкі Клецк" Сяргея Панамарова. Абрауз і паклён праку-

Менск, 15 ліпеня 2010 году.

ратура ўгледзела ў каментарах да артыкулаў на сایце charter97.org, супраць якога таксама ўзбуджана крымінальная справа.

Праваабаронцы ўжо неаднаразова казалі пра тое, што артыкулы Крымінальнага кодэксу РБ – 367 "Паклён у дачыненьні да Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь", 368 "Зынявага Прэзідэнта РБ", 369 "Зынявага прадстаўніка ўлады", 369-1 "Дыскрэдытацыя Рэспублікі Беларусь" – і практика іх прымяняння супярэчаць палажэнням пункту 1 Артыкулу 19 Міжнароднага пакту аб грамадзянскіх і палітычных правах. Выкарыстаныне дзяржавай у якасці механізму для рэпрэсій дыфамацыйных артыкулаў насымрэч служыць не захаванью законнасці ў грамадстве альбо абароне гонару і годнасці чыноўнікаў, а садзейнічae зьнішчэнню і падаўленню незалежнага друку, канстатуюць праваабаронцы.

Падчас свайго выступу Сяргук Сыс таксама ўзгадаў Закон "Аб процідзеянні экстрэмізму", прыняты ў 2007 годзе: "На думку праваабаронцаў, гэты закон аказвае досыць негатыўны ўплыў на сітуацыю са свабодай слова ў Беларусі. Бо сама вызначэнне тэрміна "экстрэмізм", "экстрэмісцкая дзейнасць" у гэтым законе досыць туманнае і размытае, што дазваляе злоўжываць ім на практицы. Сыпецслужбы пасыпелі ўжо ініцыяваць ўзбуджэнне некалькіх судовых працэсаў супраць друкаваных выданняў з прымянянем закону

"Аб процідзеянні экстрэмізму". Пад ціскам грамадзкасці гэтыя працэсы былі спыненыя".

Нагадаецца, што ў верасьні 2008 г. суд Ігуэскага раёну прызнаў жнівенскі нумар "Свабоды" (№ 127) экстрэмісцкім, справа была распачата на падставе заявы начальніка УКДБ па Гарадзенскай вобласці. А ў лютым 2009 г. нумар 7-8 за 2008 год часопісу ARHE быў прызнаны экстрэмісцкім судом у Берасьці.

Праваабаронцы заяўляюць, што кожная спроба грубага ціску на незалежныя сродкі масавай інфармацыі, у тым ліку і крымінальны перасьлед па паклённіцкіх артыкулах, будзе імі расцэньвацца ў кантэксце палітычнага перасьледу і як ціск на журналістай падчас падрыхтоўкі і правядзеньня выбарчай кампаніі. Перасьлед незалежных СМІ у гэты час можна трактаваць як частку перадвыбарнай стратэгіі ўлады.

Толькі больш цесная кансалідацыя намаганняў па абароне демакратычнай медыяпрасторы можа у нейкай ступені абараніць свабоду слова і права грамадства на аб'ектыўную і ўсебаковую інфармацыю. Прадстаўнікі праваабарончай супольнасці Беларусі разылічваюць і на сумесную працу з міжнароднымі партнёрамі ў сферы абароне свободы слова і незалежных СМІ. Таксама дзеясней у тых умовах праваабаронцы бачаць своечасовую і высокапрафесійную дапамогу ахвярам крымінальнага перасьледу.

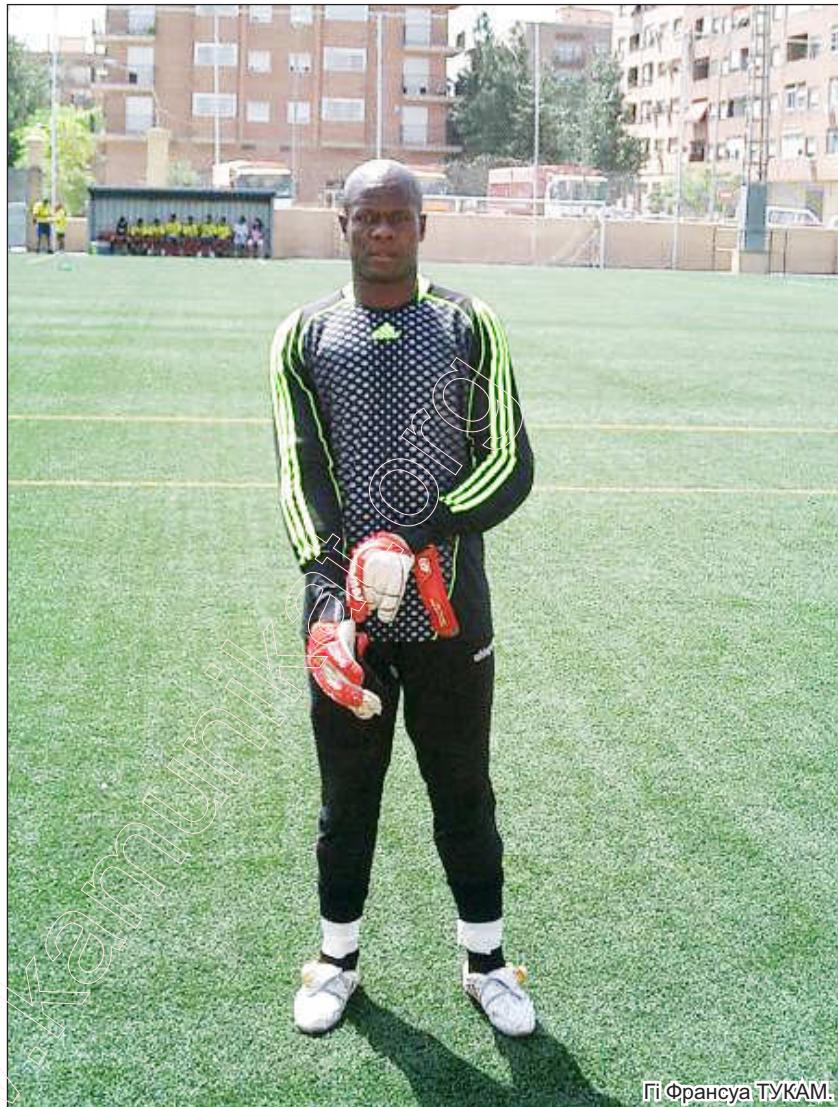
Чаму галкіпер нарвежскага клубу "IOF" Тукам сядзіць на Акрэсьціна?

Больш за месяц у Цэнтры ізалацыі правапарушальнікаў на Акрэсьціна знаходзіцца грамадзянін Камеруна Гі Франсуа Тукам. Міграцыйныя службы аэропорту "Мінск-2" 1 чэрвеня затрымалі яго па падазрэнні ў падробцы пашпарту. Пра гэта стала вядома з ліста ў праваабарончы цэнтр "Вясна" сяброўкі затрыманага, іспанкі Інмакулады Гансалес, якая прасіла праваабаронцу даведацца пра лёс камерунца.

Яна піша, што "Гі Франсуа Тукам мае від на жыхарства ў Іспаніі, але некалькі месяцаў таму ён атрымаў прапанову гуляць у футзал (разнавіднасць міні-футболу) за нарвескі клуб IOF (Osla). Менавіта 1 чэрвеня каманда прыляцела ў Менск, на гульню Кубка єўрапейскіх чэмпіёнаў УЕФА па футзале. На аэрадроме ў Менску міліцыя затрымала яго таму, што пашпарт быў вельмі стары. Тым ня менш, я дакладна ведаю, што пашпарт сапраўдны, паколькі на начатку лета 2009 году Тукам звярнуўся ў амбасаду Камеруна ў Мадрыдзе і падоўжкі тэрмін дзеяньня пашпарту да 2011 году. Мне патрэбная ваша дапамога, каб знайсьці свайго сябра. Мне трэба ведаць, дзе ён, у якіх умовах знаходзіцца. Я прашу вас даведацца і адказаць мне пра стан яго здароўя, а таксама дапамагчы абараніць ягоныя права на абарону і справядлівае судове разъбіральніцтва. Калі ласка, дапамажыце! Інмакулада Гансалес."

Праваабаронцы адгукнуліся на просьбу іспанкі і высыветлілі, што Гі Франсуа Тукам сапраўды знаходзіцца пад арыштам у Менску, яго падазраюць у падробы пашпарту і, каб спрайдзіць ягоную асобу, прадстаўнікі Міністэрства ўнутраных справаў накіравалі запыт у бліжэйшую амбасаду Камеруна, у Москву. Аднак на гэты час адказу адтуль няма. Звычайна толькі пасыль атрыманья афіцыйнага адказу распачынаецца працэс дэпартацыі. Аднак у працэсе вяртання замежніка на радзіму можа прайсьці пэўны час, нярэдка досыць вялікі, паколькі альбо ён сам, альбо краіна, у нашым выпадку – Камерун, мусіць аплаціць выдаткі па дэпартацыі (дарогу), і знайсьці магчымасць ажыццяўіць перавозку дэпартуемага.

Увогуле, сітуацыя з Тукамам – випадак даволі тыповы для Беларусі. Кожны год міграцыйная альбо памежная службы затрымліваюць тысячы грамадзянаў іншых краінаў па падазрэнні ў парушэнні парадку перасячэння мяжы, альбо парадку знаходжання замежніка ў Беларусі. Па дадзеных Дэпартаменту па грамадзянству і міграцыі МУС РБ, толькі летас з Беларусі былі дэпартаваныя 1574 грамадзяніны з быльх

Гі Франсуа ТУКАМ.

савецкіх рэспублікай. Крыху меней – з астатніх краінаў свету. Многія з іх прыйшлі непрыемную працэдуру чаканьня.

Намесьніца кіраўніка Камітэту рэпрасаваных "Салідарнасць" Эніра Браніцкая асабіста ведае падобныя гісторыі. У 2005 годзе, падчас адміністрацыйнага арышту на Акрэсьціна яна некаторы час знаходзілася ў адной камеры з дзяўчынай з Каморскіх астравоў, якая акно чатыры месяцы праўвала ў няведаныні свайго далейшага лёсу ў камеры, не валодаючы нават ангельскай мовай. Браніцкая разумела па-француску і таму высыветліла жахлівія акаличнасці яе ўтрыманьня. Пры адсутнасці сродкаў лігіены, з-за педыкулёзу ёй састрыглі косы, часам яна траціла пачуцьцё рэальнасці. На жаль, не вядома, колькі яшчэ часу праўвала жыхарка далёкіх Камораў у турэмнай камеры, чакаючы дэпартацыі на радзіму. Там жа – у другі раз! – чакала дэпартацыі і грамадзянка Малдовы.

Міграцыйныя службы затрымлівалі яе падчас прыездаў да мужа ў Беларусь, паколькі жанчына ня мела ні віда на жыхарства, ні рэгістрацыі. Маючы пэўныя вопыт, малдаванка змагла аператывна звярнуцца да сваякоў, каб тых сабралі гроши на квіток, паколькі спадзяваньняў на клопаты па аплоце з боку ўласна Малдовы ў яе не было.

Праваабаронца Валянцін Стэфановіч знаёмы з падобнымі фактамі і харектарызуе адміністрацыйныя затрыманыні замежнікаў як вялікую проблему для гэтых людзей: "Беларускае заканадаўства прадугледжвае працэдуру дэпартацыі за ўчыненне шэррагу адміністрацыйных правапарушэнняў, у tym ліку за парушэнне парадку перасячэння дзяржаўнай мяжы Беларусі. Увогуле, такія пытаныні разгуглююцца Законам аб статусе замежных грамадзянаў і асобаў без грамадзянства Рэспублікі Беларусь, які уступіў у дзеяньне ў студзені 2010 году, а таксама Пасстановай Савету міністраў Беларусі

аб парадку дэпартациі замежных грамадзянаў. Праблема ж крыху ў іншым. Так, за ўчыненые вышэйназванных правапарушэнняў асобы можа быць затрыманая супрацоўнікамі міліцыі, прычым тэрміны затрымання ў такіх выпадках вызначаюцца Працэсуальна-выкананым кодэксам аб адміністрацыйных правапарушэннях у Рэспубліцы Беларусь. Аднак тэрміны ў гэтым кодэксе не вызначаны. Грамадзянін можа быць затрыманы на тэрмін, неабходны для выканання дэпартациі. Эта неабходнасць найперш прайяўляецца ў пошуку фінансавых магчымасцяў для дэпартациі. Часам, калі ў затрыманых ня маецца ўласных сродкаў, беларускія ўлады зьвяртаюцца ў амбасады адпаведных краінаў, але там часам не надта съпяшаюцца дбаць пра сваіх грамадзянаў. Натуральная, гэта прыводзіць да таго, што людзі могуць знаходзіцца па некалькі месяцаў у адмысловых месцах утрыманья, умовы ў якіх адноўкавыя як для сваіх правапарушальнікаў, так і для замежных. Агульнаядома, напрыклад, што ўмовы ўтрымання ў Цэнтры ізаляцыі правапарушальнікаў у Менску вельмі кепскія. Прыйчым, часта замежнікі ня ведаюць нікакі мовы, не атрымліваюць юрыдычнай дапамогі, застаюцца сам на сам са сваімі проблемамі, забытыя ўсімі, у тым ліку і сваімі амбасадамі, якія могуць знаходзіцца за дзесяткі тысячаў кіламетраў. У такіх выпадках беларускія службы вымушаныя доўга чакаць як афіцыйнага пацверджання асобы, так і фінансавых магчымасцяў. Эта сапраўды вялікая праблема, паколькі ў Беларусі праваабаронцы ня маюць доступу ў месцы ўтрымання і ня могуць акаць якасную прававую дапамогу".

Але вернемся да сітуацыі з камерунцам. 4 чэрвеня ў Менску адбыўся матч ХХ розыгрышу Кубка єўрапейскіх чэмпіёнаў па футболу паміж камандамі "Ахова-Дынама" (Менск) і IOF (Нарвегія). Беларусы перамаглі з лікам 10:1. Зразумела, што ў гэтай гульні ні змог удзельнічаць галкіпер Гі Франсуа Тукама, паколькі знаходзіўся на Акрэсцыі.

Жахліва быць ізаляваным у чужой краіне на доўгі час, практична без анікай юрыдычнай дапамогі, без валоданьня мовай, без неабходных рэчаў, без сяброў. Тому праваабаронцы перадалі затрыманаму на Акрэсцыіна дазволеныя заканадаўствам гігіенічныя сродкі, пітную воду, канцылярскія прылады, а таксама звязаліся з ягонымі сябрамі ў Іспаніі, каб прац амбасаду Камеруна ў гэтай краіне паскорыць атрыманьне адказу на запыт беларускага Міністэрства ўнутраных справаў з Масквы.

Дарэчы з 3 21 ліпеня 2010 году зъмянілася заканадаўства, якое рэгулюе прававое становішча іншаземцаў у Беларусі. Павялічаны тэрмін, на працягу якога замежныя грамадзянства могуць знаходзіцца ў нашай краіне без рэгістрацыі. Ён павялічаны

да пяці сутак, за выключэннем выхадных і святочных дзён, літаральна можна будзе знаходзіцца ў Беларусі без рэгістрацыі адзін тыдзень.

9 ліпеня іспанская сябровка галкіпера з Камеруна Гі Франсуа Тукама Інмакулада Гансалес паведаміла Праваабарончаму цэнтру "Вясна", што праз ганаровага консула Іспаніі ў Беларусі для арыштаванага камерунскага футбаліста перададзены грошы на аплату штрафу і на зваротны квіток да Іспаніі, паколькі Тукам мае від на жыхарства ў гэтай краіне. Консулу таксама даслана пацверджаньне ад іспанскаага боку аб сапраўднасці віда на жыхарства ў гэтай краіне.

Між тым, увечары 5 ліпеня, падчас чарговай перадачы на Акрэсцыіна дзяжурны супрацоўнік паведаміў, што адказ з амбасады Камеруна з Расіі нараэшце прыйшоў, але на стаў паведамляць ягоны зъвест. Ніжэй прыводзіцца пераклад дакумента, які быў перададзены праваабаронцам з Іспаніі: "Консульская служба амбасады Іспаніі ў Расійскай Федэрэцыі засвідчвае сваю павагу Атраду памежнага кантролю аэрапорту "Мінск" і ў адказ на яго ноту №6/247 ад 4. 06. 2010 г. аб затрыманні камерунскага грамадзяніна Тукама Гі Франсуа, які нарадзіўся 07. 05. 1982 году ў г. Дуала, мае гонар паведаміць наступнае:

Пасля аналізу копіі старонкі №2 пашпарту вышэйназванага грамадзяніна, становіца зразумелым, што нумары кардоннай і пластыковай частак гэтай старонкі не супадаюць. Аднак кампетэнтныя службы Камеруна пацвердзілі факт выдачы пашпарту №04/PS/46/783296 на яго імя, а таксама на падставе гэтага пашпарту яму быў выдадзены ў Іспаніі від на жыхарства №E12303761.

Такім чынам, улічваючы пададзеннае вышэй, і ня маючы магчымасці даведацца ісціну, Консульская служба амбасады прыняла рашэнне прызнаць за грамадзянінам Тукамам прывілею прэзумпцыі невінаватасці і такім чынам аформіць яму часовы прайяны дакумент узамен гэтага пашпарту, карыстацца якім далей нельга.

Амбасада Рэспублікі Камерун, карыстаючыся нагодай, паўтарае атраду памежнага кантролю аэропорту "Мінск" запэўніваше ў сваёй высокай павазе".

Дасланны таксама часовы прайяны дакумент (які замяніяе пашпарт) тэрмінам на трох месяцах для прайезду ў любую краіну па любым маршруце.

А вось вытрымкі з новага ліста Інмакулады Гансалес, дзе яна паведамляе пра апошнія заходы па вызваленіні яе хлопца з Акрэсцыіні: "...Ганаровы консул Іспаніі Міхаіл Лыцин у Менску прызначаў 2 ліпеня сустрэчу з прадстаўніком управління Кірылам (на жаль, не пазначана прозвішча якога), што вядзе справу Тукама, каб паскорыць вызваленіне майго хлопца, але гэтая сустрэча не адбылася..."

Яна таксама паведамляе, што

напісала факсы пра праблему камерунскага спартоўцы у многія амбасады, у Чырвоны Крыж, Amnesty International, Асацыяцыю адвакатаў Менску, прэм'ер-міністру Беларусі, прэм'ер-міністру Сапатэра, віцэ-прэзідэнту дэ ла Вега, тром міністрам.

Непакояцца пра Тукама і новыя сябры з Осла: Іван, Дам'ен, а таксама калегі па камандзе.

Тым ня менш Гі Франсуа Тукам дагэтуль знаходзіцца на Акрэсцыіна. Спрабы праваабаронцаў перадаць праз факс альбо электронную пошту дакументы з амбасады Камеруна ў Маскве натыкаюцца на сцяну непаразумення: маўляў, вырашым і бяз вас.

Колькі часу можа заняць такое вырашэнне – невядома, а пакуль Гі Франсуа Тукам без анікай юрыдычнай дапамогі сядзіць ў ізалітары на Акрэсцыіна і нічога ня ведае пра свой далейшы лёс.

Як паведаміў праваабаронца Валянцін Стэфановіч: "Праблема ў тым, што трэба валоданьне французскай мовай. На жаль, адвакатаў, якія размаўляюць па-французску няма. А яму вельмі важна было б патлумачыць, што з ім. Таму што я баюся, што ён не разумее, што здарылася. Ён сядзіць там у жахлівых умовах і вар'яце".

Позна увечары 15 ліпеня галкіпер нарвескай каманды па футболу IOF Гі Франсуа Тукам дабраўся да Іспаніі. Урэшце завяршыўся паўтарамесяцовы бязглазды арышт чалавека, які не ўчыніў анікага злачынства.

Ягоная сябровка Інмакулада Гансалес уначы даслала ліст праваабаронцам: "Дарагі сябры! Нарэшце! Гі Франсуа Тукам быў адпушчаны сёньня, і прыляцеў у наш дом у Валенсіі.

Я хацела б павіншаваць Вас за выдатную працу, якую вы зрабілі, і ад шчырага сэрца падзякаваць за дапамогу, вам і вашым партнёрам.

Яшчэ па тэлефоне ён распавёў, што страйці 20 кілаграмаў вагі і што самае горшое для яго было пад час арышту – недахоп вады. Яшчэ раз дзякую, і памятайце, што я хачу супрацоўніца з Вамі. Моцна цалую. INMA.

Жывуць правы чалавека!"

У справе арышту Тукама, на жаль, застаюцца пытаныні, якія патрабуюць калі не вырашэння, дык хоць асэнсаваньня. Напрыклад, як паведамілі ў амбасадзе Камеруна у Маскве, дакументы аб спраўджванні асобы Тукама і сапраўднасці ягонага пашпарту былі адпраўлены менскім памежнікам 28 чэрвеня. Няўжо так доўга дастаўляецца афіцыйная пошта? Незразумела таксама, калі адбыўся суд над камерунцам, які вынес рашэнне аб дэпартациі і якім чынам быў сплочаны штраф.

Аднак, спадзяемся, што час раставіць усе недастаючыя кропкі над "I".

Алег СУРГАН:

"Трэба зъмяняць сістэму ўтрыманья"

27 ліпеня з калоніі гораду Глыбокае быў вызвалены палітвязень, актывіст руху "Маладая Беларусь" Алег СУРГАН. У той жа дзень ён сустрэўся з сябрамі, праваабаронцамі, удзельнічай у прэсавай канферэнцыі. Пра тое, як праішлі для актывіста шэсць месяц аўтарызованыя і пра тое, што падтрымлівала яго ў калоніі, ён распавёў нашаму карэспандэнту.

— Алег, ці быў ты готовы атрымаць тэрмін за тое, чаго ты не рабіў?

— Пачну з таго, што перад судом я знаходзіўся пад падпіскай аб нявывездзе. За чатыры дні да суда я атрымаў позуву і распісаўся. Але раптам прыехалі супрацоўнікі міліцыі, прад'явілі паперу, быццам я цэлы месяц знаходзіўся ў вышуку. Гэта прытым, што я жыву ў бацькоў, працую... Да гэтага яны заходзілі да маці, шукалі, пыталіся, дзе я. Маці дала ім працоўны тэлефон, каб званілі. Аднак мяне забралі, і я зразумеў, што гэта спланавана адмыслова. У Віцебскім СІЗА, куды мяне адвезлі, паглядзелі на артыкул 364 Крымінальнага кодэкса "Супраціўленне прадстаўніку ўлады пры выкананні абавязкаў", і пачалося... Знайшлі самую халодную камеру, без вакон, дзе я сядзеў адзін. Усю ноч даводзілася рабіць розныя практикаваньні, каб не зъмерзнуць. Увогуле, там ня толькі да мяне гэтак ставіліся. У СІЗА — сапраудны прэсін. Напрыклад, калі мяне завялі назаўтра ў камеру, усе хто там быў, — павярнуліся да мяне съпінамі. Ну, думаю, гэта так мяне сустракаюць. Аказваецца, калі заходзіць нехта з адміністрацыі — усе павінны павярнуцца съпінамі. І не глядзець у очы, толькі ўніз, у падлогу. А ў СІЗА ж сядзяць яшчэ не асуджаныя, не злачынцы! Навоша та рабіць? Альбо ставяць на расцяжку, прымушаюць скакаць, хорам крычаць: "Нам падабаецца рэжым утрыманья!". Былі такія выпадкі, калі людзей, якія пісалі скаргі, зьбівалі, аказвалі розны ціск. За чатыры дні да суда я зразумеў, што сядзець мне давядзеца абавязкова, толькі ня мог ведаць, які

тэрмін дадуць. І было крыху не па сабе. Але калі прывезлы на суд і я ўбачыў перад сабой поўную залу людзей, то зразумеў, што не забыты нікім, не пакінуты сам насам са сваёй бядой. Гэтая падтрымка проста неапісальная! Я атрымаў моцны ўздым і ўвесць той час, якія цягнуцца суд — а гэта сем паседжаньняў — я не адчуваў ні прэсінгу, ні нязручнасцей сіза, ні іншых цяжкасцей. Я чую слова "Трымайся!" і калі прагучала прысуд "6 месяцаў", я шчыра скажу, не хваляваўся нават. Калі б і болей далі, дык і я моцна перажываву бы, паколькі адчуваў тады за сабой моцную падтрымку самых розных людзей, бачы, што не адзін.

Яшчэ я зразумеў тады, што на май прыкладзе хацелі "правучыць" і застрашыць іншых, але мне падаецца, рэакцыя атрымалася адваротная.

— А як сустрэла цябе Глыбоцкая калонія?

— У Глыбоцкай жа калоніі, дзе я адбываў пакаранье, найперш уразіла, што сядзіць тут вельмі шмат народу. Людзі розныя. Многія атрымалі тэрміны, але па вялікім рахунку, ім бы і па пятнаццаць сутак хапіла, а ім даюць па тры-чатыры месяцы. Пагаворыш з чалавекам, які ў яго крымінал? "А што мне рабіць, — кажа, — калі ў СПК зарабіць практична немагчыма, і вось за меж камбікорму, за флягу нейкую, адразу ў турму".

Харчаваньне ў Глыбокім адносна нармалёвае, але зразумела, што маладым, тым, хто яшчэ, як кажуць, расьце, вітамінай бракуе. Адносіны з боку адміністрацыі да мяне былі лаяльныя, неперадузятыя. Ведаючыя пра маю грамадzkую пазіцыю, часам пыталіся "Можа ты, Алег, заблукай?",

Алег СУРГАН.

спрабавалі пераканаць. Дык я ж ня ў тым узроўні, каб погляды свае зъмяняць.

Сукамернікі таксама розныя: нехта, хто быў настроены апалітычна, наслухаўшыся мяне, заяўляў: "Я на выбары не хадзіў ніколі, а цяпер пайду абавязкова, бо цяпер разумею, куды дзяжаліся мае выбарчыя бюлетэні".

Але бачна, што многія зъяўленыя знаходзяцца пад уплывам нашага тэлебачання, ідэалогіі, і ўспрымаюць апазіцыю як нейкі злачынны негатыў. Аднак пагавораць са мной ужывую, паглядзяць, што перад імі звычайны чалавек... А яшчэ мне прыходзіла шмат лістоў. Пытаюцца, хто так шмат піша. Кажу, нават незнаёмыя пішуць, зачытаю ім, а там паўсюль слова падтрымкі, салідарнасці. Яны тады задумваюцца.

У ларку — абмежаванье. Можна толькі на 70 тысячаў у месяц атаварыцца. Звычайна набываюць гарбату, сродкі гігіены, цыгарэты, хто паліць. А увогуле даўно трэба зъяўляцься на Беларусі сістэму зъяўлення і ўтрыманья. Гэта ж пячорныя ўмовы. Сядзела нас 15 чалавек у камеры 3,5 на 6 метраў. А яна, відаць, разылічаная толькі чалавек на 6. Смурод паўсюль. Многія ў камеры курылі, астатнія змушаныя кайтаць гэты дым!

Хачу яшчэ, карыстаючыся нарадай, падзякаўцаць усім, хто быў нераўнадушны да майго лёсу, дапамагаў і словам, і справай вытрымаць гэтае выпрабаванье".

Застаецца нагадаць, што 19 лютага 2010 году судзьдзя Каstryчніцкага суда Віцебску Яўген Буруноў вынес прысуд Алегу Сургану. Актывіст быў асуджаны на 6 месяцаў турмы і 2,5 мільёны беларускіх рублёў на карысць "пациярпелага" міліцыянта Сяргея Дудкевіча. Алега Сургана судзіл за напад на міліцыянта. Ад 28 студзеня 2010 году Алег знаходзіўся ў съледчым ізаляторы.

Зъміцер Хведарук дэмабілізаваўся з войска

Раніцай 29 ліпеня з часткі транспартных войскай у Жодзіне дэмабілізаваўся "палітхаўнер", былы лідэр Маладога Фронту Зъміцер Хведарук. Каля брамы часткі яго сустракалі сябры і родныя. У тым ліку сустаршыня БХД Аляксей Шэн і адказны сакратар Партыі Дзяніс Садоўскі.

Нагадаем: Зъміцера Хведарука 28 студзеня 2009 году гвалтам завезьлі ў ваенкамат, а потым у турму на Акре́сьціна нібыта адбываць пакаранье за ўдзел у акцыі на 1 траўня 2008. Адтоль яго ў кайданках вазілі на медычны агляд у менскую паліклініку № 14, дзе абсъледаванье было зроблены за 40 хвілінай. У кайданках Зъміцера адvezły і ў вайсковую частку ў Жодзіна.

Зъміцер ХВЕДАРУК

Чарговы "палітжаўнер"?

Актывіста Маладога Фронту Станіслава Рамановіча прызвалі ў войска. Увесну маладафронтайца адлічылі з Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэту імя Кулішова. Фармальная прычына – нездавальнічаючая адзнакі, аднак сам юнак съцвярджае, што гэта адбылося з палітычных матываў, бо ён займаўся грамадzkай дзеяльніцю і гэта га не хаваў. Пасля адлічэння з універсітэту Станіслау Рамановіч зъбіраўся працягнуць навучанье. Сёлета ён паспяхова здаў тэставанне, аднак неўзабаве паслья іспытаў атрымаў позму ў войска. 30 ліпеня а 8-й гадзіне раінцы прыйшоў у аддзяленне прызыва абласнога ваенкамату.

Як кажа Станіслау Рамановіч, ён не шукаў прычынаў, каб пазбегнуць службы. Спачатку яго зъбіраліся накіраваць на Віцебшчыну – у інжынерную войскі. Пасля пратэсту актывіста запісалі ў съпецназ. Там ён не зъбіраецца хаваць сваіх перакананьняў і сваёй беларускасці.

"У ваенкамаце я заявіў, што мой прызыв незаконны, палітычны, аднак я не зъяўляюся ідэйным праціўнікам службы ў войску. Канечне, я ведаю, што ў ім ёсьць шмат недахопаў. Прымак ц прысягу я буду ўсё роўна толькі па-беларуску. Я перакладу тэкст, вывучу і буду прымак менавіта такі варыянт. Наколькі мне вядома, заканадаўства не забараняе прымак ц прысягу на беларускай мове", – кажа Станіслау Рамановіч.

Для беларускага войска беларускамоўны вайсковец пакуль рэдкасць, зазначае маладафронтавец.

Станіслау РАМАНОВІЧ.

У сувязі з гэтым ён не выключае цяжкасця: "Я спадзяюся, што з большасцю аднаслужбуючай усё ж такі знайду агульную мову, агульныя тэмы і спосабы контактування. Бліжэй да прысягі там будзе відаць, што з сябе ўяўляе гэтая частка і якое стаўленыне будзе да мяне. Я не зъбіраюся правакаваць неяк камандаваныне часткі, аднак калі яны будуть нязгодныя з маёй беларускасцю, я ўсё адно буду размаўляць па-беларуску".

Сёлета 6 студзеня Станіслава Рамановіча абраў кіраўніком градзкой суполкі Маладога Фронту.

Напярэдадні зімовай сесіі да яго ва ўніверсітэт прыходзілі прадстаўнікі Камітэту дзяржаўнай бяспекі і настойвалі, каб хлопец супрацоўнічаў з імі. Рамановіч адмовіўся. Неўзабаве яго адлічылі з універсітэту.

У рэктараце съцвярджаюць, што прычына адлічэння – кепская вучоба, аднак прызнаюць факт гутаркі з хлопцам супрацоўнікам КДБ.

Грамадзкія актывісты мяркуюць, што практика палітычнага прызыва ў Беларусі будзе прадоўжаная. І прыклад таму – актывіст Маладога Фронту Станіслау Рамановіч.

"Білі па твары нагамі"

Артур Фінькевіч і Аляксандр Лыкшын 8 ліпеня крочылі ў бок управы БНФ па праспекце Машэрава. Раптам да іх падбеглі некалькі чалавек, пырснулі ў вочы невядомай вадкасцю і зьблізілі з ног. Артура і Аляксандра зъбівалі рукамі і нагамі. У Фінькевіча адабралі ноўтбук, флэшкі, гроши, мабільны тэлефон і паштапт з візай ЗША. Усё адбывалася ў двары дома на вачах шматлікіх съведак. Жыхары дома выклікалі міліцыю і хуткую дапамогу. Артура з заплюшчанымі вачымі павезлі ў 10 клінічны шпіталь. Дактары засъведчылі, што ў Фінькевіча аপёк вачэй і рук, якімі ён спрабаваў прыкрыць твар.

Артур Фінькевіч паведаміў, што напісаў заяву ў міліцыю. Ён зрабіў гэта, нягледзячы на тое, што ўсе папярэднія заявы моладзевых актывістаў, якіх зъбівалі пры аналагічных аbstавінах, ні разу не прывялі да затрымання вінаватых.

"Пакуль на ездзіў у міліцыю, але мой сябра Аляксандр Лыкшын, якога зъблізі разам са мной, ужо зъвярнуўся ў міліцыю. Але па факце міліцыянты мяне аптывалі на месцы здарэння, я там расьпісваўся ў іх паперах. Такім чынам, яны мусіць разъбірацца".

Вінаватых не знайшлі

Актывіст "Моладзі БНФ" Зыміцер Пармон атрымаў з Прокуратуры Цэнтральнага раёну Менску адказ на сваю заяву з просьбай узбудзіць крымінальную справу ў дачыненіі да міліцыянтаў, якія зъбівалі яго падчас затрымання 27 траўня.

Праверку па выкладзеных Зыміцерам у заяве фактах Прокуратура Цэнтральнага раёну праводзіла даволі працяглы час. У выніку прыйшоў адказ за подпісам съследчага А. А. Бачылы, які паведамляе пацярпеламу актывісту, "што прокуратурай Цэнтральнага раёну гораду Менску праведзена праверка па Вашай заяве, па выніках якой 09. 07. 2010 прынята рашэнне пра адмову ва ўзбуджэнні крымінальнай справы... за адсутнасцю ў дзеі складу злачынства".

Далей у адказе вельмі падрабязна расціпсіваюцца паказаныні съведкаў. Усе міліцыянты – Жданаў Н. Г., Градовіч А. С., Лазуцін А. В., Ляшок С. Д., Шарэдаў А. Л., Якімаў А. А, Касцярскі Д. Г. – давалі аднолькавыя паказаныні, нібыта пад капірку пісалі. І съледзтва "не знаходзіць падставу сумнівацца ў тлумачэннях гэтых супрацоўнікаў" і расцэньвае цялесны пашкоджанын у 3м. Пармона "як атрыманыя ім у выніку яго ўласнай неасцярожнасці".

Ён не хацеў, каб людзі потым плявалі яму ў твар...

Святлана Завадзкая распавяла, як яе муж, журналіст Дзьмітрый Завадзкі, сыходзіў ад Аляксандра Лукашэнкі, навошта ездзіў у Чачню, і па якой прычыне яго маглі выкрасьці.

Выкраданье журналіста афіцыйна лічыцца раскрытым. Вінаватымі ў ім былі прызнаныя афіцэры съпецпадразьдзялення МУС "Алмаз" Валерый Ігнатовіч і Максім Малік (асуджаныя на пажыццёвае зняволенне), а таксама Аляксей Гуз і Сяргей Савушкін (асуджаныя на 25 і 12 гадоў пазбаўлення волі).

Ні адзін з іх сваёй віны не признаў. Цела Завадзкага таксама знойдзена не было. Паводле версіі съледзства, Ігнатовіч хацеў адпомсьціца Завадзкаму за інтэр'ю "Беларускай дзялавой газэце". У ім Дзьмітрый казаў пра ваюючых на баку чачэнскіх баевікоў беларусаў, узгадаў выпадак з затрыманнем Ігнатовіча, але імя апошняга не называў.

Выкраданье Дзьмітрыя Завадзкага адбылося праз год пасля зынкнення Юрыя Захаранкі, Віктара Ганчара і Анатоля Красоўскага. Існуе меркаванье, што да зынкнення Завадзкага могуць быць датычныя тыя ж людзі, якія падазраюцца ў выкраданьні палітыкаў.

— Святлана, раскажыце, як вы пазнаёміліся з Дзьмітрыем, калі пажаніліся?

— Пазнаёміліся мы яшчэ вельмі маладымі на дыскатэцы ў 1989 годзе. Я была студэнткай тэхнікума, а Дзіма толькі скончыў школу і працаваў на тэлебачаныні памочнікам аператара. У Дзімія я закахалася з першага погляду: ён быў прыгожым, вельмі высокім (1 м. 90 см.). Потым аказаўся, што ён яшчэ і вельмі добры чалавек. Праз год мы пажаніліся, яшчэ праз год у нас нарадзіўся сын. Працаўваў Дзіма зайсёды шмат — у яго былі сталыя камандзіроўкі, цвёрды графік адсутнічаў. Але ў нас ніколі не было сварак. Калі мы пажаніліся, нам было па 18 гадоў, і мы асвойвалі гэтае жыццё разам. Я зусім ня ўмела гатаваць, і мы ў першы раз смажылі курыцу, у першы раз рабілі торт.

— Чаму Дзьмітрый абраў прафесію аператара?

— Тлумачэнне простае: яго дзядзька быў знакаміты рэжысёр Валерый Басаў. З яго лёгкай рукі Дзіма і трапіў на беларускую тэлебачаныну. Дзіма яшчэ ў дзяцінстве добра фатаграфаваў. То, што было дадзена яму звыш, ён змог реалізаваць у сваёй прафесіі. Працуя ён вельмі любіў. У ёй Дзіма реалізаваў сябе эмакійна і псіхалагічна.

— Як Дзьмітрый стаў аса-бістым аператарам Аляксандра Лукашэнкі?

— Такой пасады, вядома, не было — так Дзіму называлі негалосна. Неўзабаве пасля таго, як у 1994-м Лукашэнку абраў прэзідэнтам, на беларускім тэлебачаныні сталі ствараць АТН — агенцтва тэлевізійных навінаў. Дзіму запрасілі туды працаўваць. Ён дзесьці здымай прэзідэнта, і Лукашэнка яго заўважыў. Прэзідэнт быў малады, і яму было важна, што Дзіма яго добра здымая.

Хутчэй за ўсё, Лукашэнка выка-зай сваё пажаданье тэлевізійнаму начальству, і Дзіма стаў адзіным аператарам, якога запрашалі ў розныя паездкі з кіраўніком дзяржавы.

Муж быў з Лукашэнкам на саміце ў Лісабоне і на адпачынку.

— Што Дзьмітрый казаў пра працу з Лукашэнкам?

— Першы час Дзіму гэтая праца падабалася. Ён быў маладым чалавекам, яму былі цікавыя паездкі з такім людзьмі. Але ў канцы 1996 году я зауважыла, што з Дзімам адбываецца нешта незразумелае. Ён курыў і курыў, быў у нейкай дэпрэсіі. Я спрабавала з ім паразмаўляць, але мне гэтага з першага разу зрабіць не удалося. А потым ён сказаў, што не хоча там больш працаўваць. Я спытала: чаму? Ён сказаў толькі адну фразу: "Я не хачу, каб людзі потым плявали мне ў твар".

Ужо нашмат пазней, калі Дзіма зьмяніў працу, я ў яго пацікавілася, чаму ён так сказаў, што гэта азначае? Ён распавёў, што падчас апазыцыйных акцыяў 96-га, дзе яму даводзілася працаўваць, людзі ледзь не нагамі зьбівалі тых, у каго бачылі ў руках камеры БТ. Дзіма стаў цікавіцца палітычнымі падзеямі і зразумеў, што адбываецца... Дзіма ведаў, што, калі будзе працаўваць з Лукашэнкам, у яго будзе ўсё. Але ўнутраныя маральныя прынцыпы яму не давалі спакою, ён быў прыстойным чалавекам. Якраз у перыяд гэтых пакутаў Дзіму прапанавалі працу на ОРТ, і ён з АТН сышоў.

— Як Лукашэнка ўспрыняў яго сыход?

— Наколькі я ведаю, балюча. Журналісты расказвалі: калі ў 97-м у Менск прыехаў Кучма, два прэзідэнты выйшлі на інтэр'ю да журнالістай. Паколькі Дзіма быў высокім, Лукашэнка яго зауважыў. Ён выйшаў наперад і памахаў Дзіму пальцам: на каго ты працуеш? Мы тады пасямяляліся: прэзідэнт на простага аператара пальчыкам махае.

Калі Шарамета і іншых пасадзілі за пераход мяжы, да Лукашэнкі на размову прыяжджаля кіраўніцтва ОРТ. Калі не памыляюся, у фільме "Дзікае паліванье" ёсьць гэты эпізод: калі гаварылі пра Паўла Шарамета, Лукашэнка быў спакой-

Святлана ЗАВАДЗКАЯ.

ны, калі ж спыталі пра Дзіму, у яго загарэліся очы і ён стаў гаварыць: як ён мог так зрабіць, я яго за адзін стол з сабой пасадзіў.

Памятаю, калі Дзіма перайшоў на ОРТ, яго мама сказала: што ж ты нарабіў, сынок, як ты мог ад яго ссыці?

— Як у канцы 1999 году Дзьмітрый трапіў у Чачню?

— Чалавеку трэба было дзесяці працаўваць. У Беларусі, пасля таго як у 97-м яго пазбавілі акредытациі, ён працаўваць ня мог. Да камандзіроўкі ў Чачню Дзіма аб'ездзіў з Паўлам Шараметам ледзь ня ўсю Расію.

— Чаму тады вы не пераехали ў Расію?

— Павел Шарамет пераехаў у Москву, але сям'ю яшчэ не перавозіў. А Дзіму выразнай прапановы пераехаць на той момант не паступала, жыльля нам не прапаноўвалі. Павел потым казаў: мы прабівалі гэтае прыяждэнне, але на ОРТ думалі, што, магчыма, у Беларусі ўсё уладкуюцца, вернуць акредытацию, і моцна з пераводам Дзімы не съяшаліся. Хто ж ведаў, што такое здарыцца... Не пасьпелі.

У Чачні Дзіма правёў з перыядамі ледзь ня год. Некалькі разоў прыяжджаў на побыт дадому.

— Якім ён прыяжджаў з Чачні?

— Стомленым. У гэты перыяд Дзіма зьмяніўся. Ён шмат чаго пабачыў, распавядаў шмат жудаснага. Напэўна, у Дзімы ішло перасенсанье свайго жыцця. Ён стаў больш уважлівым да родных, да мамы — калі развязітваўся, абавязкова яе цалаваў.

— Колькі часу Дзьмітрый знаходзіўся ў Беларусі перад сваім зынкненнем?

— Ужо месяц. У гэты перыяд мы не сутыкаліся з якімі-небудзь пагрозамі, не зауважалі, каб за домам хтосьці назіраў. Дзіўныя тэлефанаваныні былі — але раней, па-моему, яшчэ падчас прыезду Дзімы з камандзіроўкі ў сакавіку.

Нейкі мужчына хацеў сустрэцца з Дзімам, але потым тэлефанаваць перастаў.

– Што вы запомнілі з таго дня – 7 ліпеня 2000 году?

– У 10.10 раніцы Дзіма выехаў з дому ў аэрапорт супстракаць Паўла Шарамета. Я засталася дома. Праз некаторы час патэлефанаваў Дзымітрый Наважылаў з карпункту ОРТ і спытаў, дзе Дзіма? Я адказала: дык паехаў жа Паўла супстракаць. Дзымітрый зрабіў выгляд, што яны пра гэта забылі, і скончыў размову.

Увечары гадзінаў у шэсцьць у карпункт патэлефанавала ўжо я – даведацца, калі муж будзе дома, калі падаграваць вячэру. Мне адказалі, што Дзіма яшчэ на здымках. Яны не хацелі мяне дарма палохаць, спадзяваліся, што Дзіма яшчэ зъявіцца. Гадзінаў да 23-х я спакойна глядзела тэлевізар – муж часта затрымліваўся па працы. А потым патэлефанаваў Павел Шарамет і сказаў: не хвалюйся, мы зараз прыедзем. Калі яны распавялі, што Дзіма зынік, у мяне абарвалася сэрца. Усю ноч ішоў дождж, і я плакала. Раптам пачула Дзімаў голас – ён кликаў мяне і сказаў, што яму вельмі холадна. Я паклікала маці, прыйшоў брат, я чамусыці пачала крычаць: яго ніколі не знойдзены!

– Што вы адчувалі ў наступны час?

– Кожны дзень я прачыналася і думала: сёньня ён вернецца, сёньня

стане нешта вядома. Прачыналася з надзей, а ўвечары клалася ў роспачы. Гэта жудасны стан безвыхаднасці ў мяне дойжыўся 4 гады. Я бачыла Дзіму ў сyne практычна кожную ноч, нібы жыла з ім. Распавядала яму, што ў гэты дзень адбывалася, што сын Юра зрабіў. Дзіма мне адказваў, нешта раіў. Усё скончылася летам 2004 году. Дзіма сказаў: я цябе адпускаю, у цябе будзе іншая жыцьцё. Я учапілася за яго, стала крычаць. Ён адштурхнуў мяне, і я прачнушлася. З гэтага дня ён перастаў мене сынца. Патроху я стала адыхаціць. Не скажу, што боль сышоў, я ўсё роўна пра гэта разважаю. Але ў 2005 годзе зъявіўся Сяржук (былы супстаршыня Маладога Фронту Сяржук Бахун), ён быў з асяроддзя, якое мяне разумела, яго прынёў мой сын, і я пагадзілася на шлюб.

– Вы прысутнічалі на судзе над групай Ігнатовіча. Якое сёньня вашае меркаванье наоконты гэтай справы?

– Я да гэтага часу ня веру, што Ігнатовіч вінаваты ў зынікненіі майго мужа. Дапускаю нават, што перад паседжаннемі суда Ігнатовічу нешта калопі (пра гэта казалі людзі з яго групоўкі). Хтосьці не хацеў, каб Ігнатовіч ці сказаў нешта пра заказчыка, ці даў паказаныні, якія пацвердзілі б яго невінаватасць. Калі Ігнатовічу ўпершыню далі слова, ён пасъля некалькіх фразаў праваліўся ў сон. Некалькі гадоў таму ў Ігнатовіча было спатканье з

бацькамі: ён да гэтага часу клянечца, што Завадзкага ў очы не бачыў.

– Якія, на ваш погляд, былі сараднічныя прычыны зынікненія Дзымітрыя?

– Версія ёсьць некалькі, але я схіляюся да таго, што прычынай выкрадання стаў фільм "Чачэнскі дзёўнік". Ён павінен быў выйсці на ОРТ 10 ліпеня 2000 году. Па тэлебачанні круцілі анонс гэтага фільму, з якога вынікала, што яго аўтарам зъяўляецца Шарамет. Магчыма, наверсе спaloхаліся. Супаставі інтэрв'ю Дзімы "БДГ", дзе ён сказаў пра сувязі беларусаў з чачэнцамі, з тым, што Шарамет і Завадзкі любяць адкрыць што-небудзь цікавае пра Лукашэнку і краінцтва. Ёсьць версія, што 7 ліпеня Дзіму ўзялі, каб даведацца пра зъмест фільму, даведацца ці будзе там нешта пра Беларусь, каб потым не пусціці програму ў эфір. Але Дзіма, седзячы ў Менску, програму мантажаваць, вядома, ня мог. Магчыма, яго катавалі, а калі ўбачылі, што ня змогуць схаваць сълядоў, забілі.

– Ці размаўляю з вами хтонебудзь з краінцтва краіны паслы выкрадання Дзымітрыя?

– Не. Ад Лукашэнкі я чула толькі цынічныя заявы. Словай спачування я ад яго не дачакалася. Каб Лукашэнка паспачуваваў жонкам і дзецям зыніклых – такога не было ...

Паводле інтэрнэт-газеты "Салідарнасць"

Мітынг памяці Дзымітрыя Завадзкага

7 ліпеня ў Менску ля пад'езду дому, дзе жыў журналіст Дзымітрый Завадзкі ў 10-ю гадавіну ягонага зынікненія, адбыўся імправізаваны мітынг памяці. Успомніць Дзымітрыя прыйшлі сваякі, калегі, сябры і суседзі зынілага журнالіста. Дом №70 на вуліцы Данілы Сердзіча ў Менску. Тыпавы пад'езд, тыпавы мікрараённы дом, у якім вырас Дзымітрый Завадзкі... Нетыповым атрымалася жыцьцё ў маладога журнالіста, спачатку аператара БТ, а потым аператара расейскага канала ОРТ. Перад зынікненнем у Менску ён каля году папрацаваў у Чачні. Магілы Дзымітрыя Завадзкага няма, бо цела яго ня знойдзенае. Традыцыяна ў дзень зынікненія ля пад'езду зъбіраюцца тыя, хто ведаў Завадзкага: ставяць на лаву ля пад'езду партрэт журнالіста, запальваюць сьвечкі, ускладаюць побач кветкі, кажуць жалобныя словаў. Рэдактар выдання "Салідарнасць" Аляксандар Старыкевіч выказаў думку, што сама адданасць падобных людзей дae надзею на "выздараўленыне беларускага грамадзтва".

Старшыня БАЖ Жана Літвіна распавяла пра новы праект арганізацыі – напісаць хроніку незалежнай журнالістыкі за 20 мінульых гадоў. У кнізе будзе расказаны і пра Дзымітрыя Завадзкага, але журнالістка марыць пра час, калі на старонцы пра Дзіму зъяўляцца імёны ня толькі вінаватаў у забойстве, але і тых, хто замовіў злачынства: "Веру, што кніга будзе

Менск, 7 ліпеня 2010 году.

дапісана і тыя імёны там усё роўна будуць упісаныя. Бо гэта гвалт наогул над грамадзтвам. Гэты пад'езд – месца, па якім у апошні раз прыйшоў Дзіма, калі разыўтаўся з сям'ёй. Пакуль мы сюды прыходзім, я ўпэўненая, кожны з нас будзе помніць, што гэтыя старонкі трэба дапісаць. А сёньня наш нізкі паклон Вользе Рыгораўне, Святлане, сыну Дзімы. Колькі зможам, мы будзем сюды прыходзіць і ўспамінаць".

Маці Дзімы Завадзкага Вольга Рыгораўна – медык, яна дагэтуль працуе, хаця ўжо магла пайсьці на пенсію. Матчына гора, кажа яна, настолькі балючае, што адной з гэтай ранай

ня вытрымаць, трэба заўсёды быць побач з людзьмі. Пасьля сустрэчы з журнالістамі Вольга Рыгораўна пачала зъбірацца на працу, але ёй задалі апошнje пытанье пра лёс крымінальнай справы аб выкраданні яе сына. Вольга Завадзкая паведаміла пра фармальны адказ, які прыйшоў з праクтуры Менску пасъля чарговага запыту сваякоў і праваабаронцаў: "Чарговая адпісалаўка. Што съледчая група зъмянілася, але прозывішчы не названыя. Што съледчыя дзеяньні будуць ісці і далей і калі што, мы вам паведамім. Гэты было год таму, і дагэтуль ніякіх зъвестак няма".

Асудзілі не дапытаўшы съведку

У Астраўцы пачалі разглядцаць новую адміністрацыйную справу супраць актыўіста апазіцыі Івана Крука. Яго вінаваціць ў паклёпе на чыноўніка з райвыканкаму. На Івана Крука ў суд падаў кіраунік справамі Астрасвецкага райвыканкаму Міхail Зімніцкі, які вінаваціць актыўіста ў паклёпе на яго падчас выбарчай кампаніі. Тады Зімніцкі быў намеснікам старшыні раённай выбарчай камісіі. Менавіта ён, паводле словаў Івана Крука, зрабіў усё, каб таго не зарэгістравалі кандыдату му дэпутаты раённага Савету.

У прыватнасці, Іван Крук напісаў скаргу ў абласную камісію ад імя аднаго з выбарцаў Уладзіміра Маскевіча, пад якой той падпісаўся. Скаржнік сцьвярджаў, што Міхail Зімніцкі прымусіў яго адмовіцца ад подпісу, паставленага за вылучэнчыне ў кандыдаты Івана Крука.

Адтуль скарга вярнулася ў райвыканкам дзеля разбору на месцы. І тут, паводле словаў Івана Крука, Маскевіча выклікаў да сябе Зімніцкі і прымусіў адмовіцца ад скаргі, прыграўшы звольненнем з працы.

Потым ужо сам Зімніцкі напісаў скаргу для ўзбуджэння крымінальнай справы да Івана Крука за паклёп на яго ў скарзе. У прокуратуры адмовіліся заводзіць крымінальную справу, спаслаўшыся на тое, што паклёп з боку Крука разглядаецца ўпершыню, а не паўторна. Завялі адміністрацыйную справу.

2 ліпеня спадар Зімніцкі з невядомых прычынаў у суд не зявіўся. Іван Крук хадайнічай некалькі разоў, каб у суд быў выкліканы дадаткова 13 съведкаў, якія б маглі праясніць ситуацыю, але яму адмовілі.

У зале суда знаходзіўся актыўіст АГП Мікола Уласевіч. Яго насьця-

рожвае тое, што заяўнік не зявіўся ў суд, а таксама адмова судзьдзі задаволіць хадайніцтва аб выкліку 13 съведак, якія маглі б праясніць ситуацыю.

"Эта, па-сутьнасці, спроба заткнуць рот Круку за тое, што ён скажаў, што яны ўчынілі крымінальныя злачынствы, незаконна адмовілі яму ў праве выбрацца падчас выбарчай кампаніі. А гэта ўжо крымінальны артыкул", – адзначыў Мікола Уласевіч.

6 ліпеня працягнуўся разгляд адміністрацыйной справы супраць актыўіста апазіцыі Івана Крука. На паседжанні не было галоўнага съведка – Уладзіміра Маскевіча. Але справу разгледзелі і без яго. Іван Крук хадайнічаў, каб суд дапытаў іншых съведак, якія прыйшлі ў суд, але ў гэтым яму было адмоўлена: "Я лічу, што суд адбываўся па загадзя падрыхтаваным сценары. Ну чаму на працэсе не было галоўнага і адзінага съведка? Бяруца пад увагу толькі паказаныя засікаўленага боку, але ўсё", – распавёў Іван Крук.

У выніку астрасвецкаму актыўісту Івану Круку прысудзілі 1 мільён 50 тысячай рублёў штрафу за паклёп падчас выбарчай кампаніі на чыноўніка з райвыканкаму.

У зале суда знаходзіўся Мікалай Уласевіч і Людміла Шушко, якія таксама вылучаліся падчас выбарчай кампаніі кандыдатамі ў дэпутаты раённага савету. Як яны кажуць, іх не зарэгістравалі з гэткіх жа прычынаў, як і Івана Крука. Гэтымі абставінамі яны зьбіраліся падзяліцца з судзьдзём, але той не захацеў іх выслушаць.

Мікалай Уласевіч уражаны тым, як адбываўся суд. Паводле яго словаў, нават неюрысту было відаць, што

Іван КРУК

суд вядзеца на карысць Зімніцкага, і судзьдзя сам дапамагаў скаржніку фармуляваць, у чым той бачыць паклёп Івана Крука: "Яны добра ведаюць пра тое, што трэба абараніць на столькі гэлага Зімніцкага, колькі сістэму фальсіфікацыі выбараў, якая існуе на толькі ў нашым раёне. На іх погляд, мы зрабілі самую страшную справу, заявіўшы, што такія, як Зімніцкі, робяць фальсіфікацыі".

Людміла Шушко сказала, што ёй было сорамна сядзець у залі суда і яна выйшла. Паводле яе словаў, падчас выбарчай кампаніі яе не зарэгістравалі з тых самых прычынаў. Потым яна аб'яджала людзей і пыталася, чаму тыя съведчылі, што яня ставілі за яе подпісы. Аказалася, што людзі першы раз пра гэта чуюць: "Я наогул на вытрывалася і выйшла з залы. Бо твар райвыканкаму ў асобе Зімніцкага – гэта на твар райвыканкаму. Жудасная рэч, што ён казаў. Нават тое, што нібыта Крук зьбіраў подпісы ад выбарцаў за бутэльку гарэлкі. Я ня ведаю, чаму Крук не падаў адразу ў суд за паклёп. Гэта проста жах, як Зімніцкі прыніжаў Крука".

Няма грошай – няма і права

– маўляў, гэта яго проблемы. Няма грошай – значыць, няма і права!

Не змагла Ірына Раманюк нічога адказаць і на пытаньне Леаніда Судаленкі, які прадстаўляе ў судзе праўны і законны інтарэсы ўсіх іншых заяўнікаў: "Якім чынам у нашым паўмільённым горадзе магчыма праўесьці, напрыклад, дэмманстрацыю, якая прадугледжвае шэсцьце групы людзей па вуліцы, у той час як улада вызначыла адно адзінае месца для любых масавых мерапрыемстваў – пляцоўку перад ДК "Віпра"? – запытае праваабаронца.

Суд таксама адмовіў праваабаронцам пастаўіць ва ўстаноўленым пададку пытаньне аб прызнанні неканстытуцыйным раשэння Гомельскага гарвыканкаму, які ўстанавіў адзінае месца ў горадзе для праўядзення любых мірных сходаў грамадзянай і ўскладання на арганізатораў абавязкаў па заключэнні платных дамоўваў са съпецыяльнымі гарадзкімі службамі.

"Ніякай абароны ад уладаў няма"

Старшыня Цэнтральнага суда Гомелю Рыгор Дзымітранка вярнуў без разгляду грамадзкаму актыўісту і палітыку Юрью Варонежцу ягоны пазоў да ўправы дазваннія УС Гомельскага аблвыканкаму. Пры гэтым прадстаўнік мясцовай Феміды параў палітыку зьяўрнуцца па абарону сваіх інтарэсаў у прокуратуру.

У заяве ў суд спадар Варонежца патрабаваў, каб суд абавязаў суправоўніка управы дазваннія вярнуць яму і ягоным сямейнікам гроши – 5400 далаўра – і адабраныя падчас ператрусу асабістыя рэчы, якія яны маюць ніякага дачынення ні да якай крымінальнай справы.

"Ад бандытага яшчэ можна знайсці нейкую абарону, а ад налёту прадстаўнікоў улады, выглядае, ніякай абароны няма", – абураеца Юры Варонежца.

Нагадаем: 18 траўня ў кватэрэ Юрыя Варонежцева і ў дзясяткаў іншых актыўістай грамадзянскай кампаніі "Гавары праўду" былі ўчыненыя ператрусы.

Падставы для ліквідацыі знойдзеных

7 ліпеня Менскі гаспадарчы суд разглядаў пазоў Менгарвыканкаму аб пазбаўленыні дзяржрэгістрацыі арганізацыі "Рух наперад". Папярэдніе судовыя паседжаныне адбылося 10 чэрвеня. Тады судзьдзя Андрэй Аляшкевіч пастановіў задаволіць хадайніцтва прадстаўнікоў "Руху наперад" аб забесьпчэнні іх патрэбнымі дакументамі, якія знаходзіліся ў апячатаным офісе ўстановы. 6 ліпеня прадстаўнікі "Руху наперад" урэшце пусцілі ў офіс, але дакументаў там не аказалася. Тому перспектывы разгляду справы для прадстаўнікоў руху выглядалі песімістичны.

Начальнік аддзелу ліквідацыі суб'ектаў гаспадарання галоўнага ўпраўленення юстыцыі Менгарвыканкаму Эмілія Пазыняк мэтававала пазоў тым, што "Рух наперад" падаў на дзяржаўную рэгістрацыю "загадзя ілжывыя звесткі". Паводле яе словаў, "Рух наперад" не зрабіла неабходных дзеяньняў па заключэнні дамовы арэнды памяшканья па прасьпекце Машэрава, 54-5, у дзень рэгістрацыі юрыдычнай асобы, 2 лютага, а зрабіла гэта толькі праз восем дзён. Па прапанове Пазыняк судзьдзя далучыў да справы ліст Камітэту архітэктуры і горадабудаўніцтва Менгарвыканкаму ад 28 чэрвеня пра тое, што памяшканыні, арандаваныя "Рухам наперад", зьяўляюцца неофіснымі, а гандлёвыми.

Намеснік дырэктара "Руху наперад" Ніна Пахлопка назвала "незаконнымі і неабгрунтаванымі" патрабаваныні гарадзкіх уладаў аб пазбаўленыні ўстановы дзяржаўнай рэгістрацыі. Паводле яе словаў, у заканадаўстве адсутнічае патрабаваныне аб абавязковым заключэнні

дамовы арэнды да рэгістрацыі юрыдычнай асобы. Акрамя таго, як адзначыла Пахлопка, 1 лютага было заключанае пагадненне аб намерах па арэнде офіснага памяшканья па прасьпекце Машэрава, 54-5, якое было прылучанае да справы. Урэшце судзьдзя вынес рашэнне – адмовіць Менгарвыканкаму ў задавальнені пазову аб ліквідацыі "Руху наперад".

На 29 ліпеня ў Гаспадарчым судзе Менску быў прызначаны адразу два судовыя паседжаныне па пазовах Менгарвыканкаму да адміністрацыйнай установы "Рух наперад", якая заснавала кампанію "Гавары праўду". Першое – разгляд апеляцыі – было перанесенае паводле хадайніцтва прадстаўнікоў Менгарвыканкаму. А ўвечары па другім пазове Гаспадарчы суд вынес пастанову аб прызнанні дамовы арэнды памяшканья нядзейнаю. А гэта азначае, што ў "Руху наперад" няма юрыдычнага адresa, і дзяржаўная рэгістрацыя "Руху наперад" таксама нядзейная.

Юристы Менгарвыканкаму настойвалі на тым, што нежылое памяшканье плошчай 999 квадратных метраў, якім валодае таварыства з абмежаванай адказнасцю "Tina Vlati", – гандлёвае, а не адміністрацыйнае. І таму "Tina Vlati" ня мела права здаваць яго не па прызначэнні – пад офіс.

Прадстаўнікі арандадаўцы, фірмы "Tina Vlati", і арандатара, "Руху наперад", спрабавалі пераканаць, што на плане ізаляване памяшканьне ў цокальным паверсе, з асобным уваходам з двара плошчай 150 метраў, якое здымаете "Рух наперад", было пазначанае "для размяшчэння кіроўчага апарату", то бок для адміністрацыі, а не для гандлю.

Аштрафавалі на 875 тысячаў рублёў

Судовы вырак віцебскі актыўіст атрымаў поштаю. Але позвы на працэс, паводле яго словаў, ён не атрымаў. Судзьдзя Першамайскага райсуда Валянціна Кісьморошкіна прызнала Алеся Галаваня вінаватым паводле адміністрацыйнага артыкулу 22. 9 і прысудзіла актыўісту штраф памерам 25 базавых величынёй за незаконны распаўсюд друкаваных выданьняў.

Здарэнне, якое стала прадметам судовага разгляду, адбылося 4 траўня. Як распавёў Алеся Галавань, яго затрымалі на прасьпекце Будаўнікоў, дзе ён раздаваў мінакам выданыні партыі БХД. У Першамайскім РАУС спачатку на сталі складаць пратакол, бо міліцыянты заўважылі, што бюлётэні "Весьнік" і "Беларуская хрысьціянская демакратыя" маюць належныя выходныя дадзенныя. Тым не менш друкаваную прадукцыю ў актыўіста забраўлі – нібыта для вывучэння зьместу.

8 чэрвеня стала вядома, што пратакол за незаконны распаўсюд друкаванай прадукцыі ўсё ж скла-

дзены і нават перададзены ў суд. Позвы, як кажа Алеся Галавань, за гэтыя паўтара месяцы належным чынам яму так і не ўручылі. Таму візіт паштальёна, які перадаў судовую пастанову, стаў нечаканасцю.

Паводле судовага рашэння актыўіст партыі БХД, яя толькі мусіць выплаціць 875 тысячаў штрафу: усе выданыні, забраныя ў пастарунку, міліцыянты абавязыцілі канфіскаваць, і ўладальніку іх ня вернуць.

Ніна ПАХЛОПКА.

Раней яго арандавалі пад офісы трэйфірмы, і да іх падобных прэтэнзіяў не было. Яшчэ адно памяшканне ў "Tina Vlati" здымаете ў арэнду "Дэльтা-банк", да якога таксама няма прэтэнзіяў. Цяпер атрымліваецца, што ў "Руху наперад" няма юрыдычнага адresa і яго не павінны былі рэгістраваць ад самага пачатку.

"Складана цяпер казаць, хто вінаваты. Таму што раней гэты памяшканын здаваліся ў арэнду, прычым пад адміністрацыйныя мэты, для працы адміністрацыйнага апарату. Аднак толькі "Руху наперад" выстаўляюцца прэтэнзіі, што яно арандавала памяшканье, якое не адпавядае функцыональнаму прызначэнню. Тут цалкам зразумела, што справа палітычная", – заявіла праваабаронца Раіса Міхайлоўская.

Прадстаўнікі арандадаўцы, фірмы "Tina Vlati", і арандатара, "Руху наперад", маюць намер падаць апеляцыю і аблкардзіць рашэнне Гаспадарчага суда аб прызнанні дамовы арэнды нядзейнай.

Алеся ГАЛАВАНЬ.

Скаргу не задаволілі

У Берасцейскім абласным судзе 26 ліпеня адбыўся разгляд касацыйнай скаргі палітычнага і грамадзкага актыўіста з Кобрына Алеся Меха. Судовы працэс вяля Святлана Крымняцкая ў прысутнасці пракурора Віктара Надзорава. Абласны суд пакінуў рашэнне Кобрынскага суда без зъмянення, а скаргу Меха без задавальнення.

Паводле словаў А. Меха, суд цягнуўся 10 хвілінаў, рашэнне вынесена за 30 секундаў. Але зьдзівіла актыўіста зусім ня гэта: "Што самае цікаве, што суд зноў праходзіць у закрытым рэжыме. Судзьдзя адразу папярэдзіла аб неразгaloшванні матэрыяляў. Мяркую, каб схаваць ад грамадзкасці тыя незаконныя дзеяньні міліцыі, якія ёсьць".

Алеся Мех прасіў суд прызнаць незаконнымі сваё гвалтоўнае затрыманні супрацоўнікамі Кобрынскага РАУС падчас "Даждынак-2009". Больш за тры гадзіны ён утрымліваўся ў будынку кобрынскай міліцыі. Актыўіст намераны аблкардзіць рашэнне абласнога суда ў Вярхоўным судзе.

Жана ЛІТВІНА:

"Станоўчыя зрухі" – муляжы дэмакратыі

Freedom House апублікавала штогодовы даклад "Дзяржавы ў пераходным стане" (Nations in Transit), прысьвечены становішчу з правамі чалавека і дэмакратыі у сьвеце за 2009 год. У рэйтынгу за 2009 год Беларусь набрала 6,50 бала, што на 0,07 бала менш, чым у 2008 годзе. Арганізацыя прысвойвае ацэнкі ад 1 да 7 балаў (ад лепшага да горшага) па крэтырах: выбарчае права, разывіццё грамадзянскай супольнасці, свабода СМІ, дэмакратычнасць цэнтральнай улады, дэмакратычнасць мясцовай улады, незалежнасць судоў, карупцыя. Адна з дэльюх катэгорый, па якіх, на думку FH, у Беларусі назіраецца пэўны прагрэс, – гэта незалежнасць СМІ (6,50). (Другая катэгорыя – грамадзянская супольнасць (6,00)).

"Асьцярогі, што новы закон "Аб СМІ", прыняты ў лютым, істотна пагоршыць умовы для незалежнай журналістыкі, не апраўдаліся. Улады ўстрымліваліся ад уведзенія цэнзуры ў Інтэрнэце, хадзілі дакумент, які трапіў у прэсу, съведчыць пра тое, што такія планы былі падрыхтаваныя.

Улады прадаставілі афіцыйную акрэдытацию "Еўрапейскаму радыё для Беларусі". Аднак некаторым іншым замежным СМІ, у тым ліку польскаму тэлеканалу "Белсат", у праве працаўцаў у краіне было адмоўлене. Невялікае аслабленыне кантролю і паўплывала на паляпшэнне рэйтынгу Беларусі", – гаворыцца ў дакладзе.

Высновы FH пракаментавала старшыня ГА "БАЖ" Жана Літвіна: "Тыя факты, якія пералічваюцца ў дакладзе як прыкметы дэмакратызацыі, – насамрэч усяго толькі муляжы дэмакратыі. Пра прынцыповае паляпшэнне сітуацыі гаварыць парамнейшаму не даводзіцца.

Улада не дазваляе сабе ніякіх саступак, звязаных з паслабленнем манаполіі на інфармацыйную пастору. Па-ранейшаму шэраг недзяржаўных выданняў ня можа трапіць у сістэмы распаўсюду, у журнالістай увесе час паўстаюць праблемы з доступам да інфармацыі з дзяржаўных органаў, калі 20 папярэджаньняў вынесена нашым калегам за супрацоўніцтва з замежнымі СМІ без акредытациі,

Жана ЛІТВІНА.

працягваеца адкрыты ціск на журнالістаў з боку сілавых структураў і сылецслужбаў... Да таго ж набывае сілу прэзідэнцкі ўказ № 60, накіраваны на абмежаванне свабоды слова ў Сеців... З улікам набліжэння выбарчай кампаніі ўзнікаюць асьцярогі, што ўсе гэтыя "хранічныя хваробы" будуть толькі абвастрацца".

"Салідарнасць" падтрымалі

Група вядомых беларускіх журнالістаў 19 ліпеня выступіла з заяўліні ў падтрымку інтэрнэт-газеты "Салідарнасць". Нагодай для публічнай заяўліні стаў ціск на інтэрнэт-рэсурс з боку прафсаюзных функцыянероў. Падаем тэкст заяўліні цалкам:

"Традыцыйна напярэдадні выбараў узмацняеца ціск з боку улады на незалежнай сродкі масавай інфармацыі. У гэтых умовах недзяржаўны грамадзка-палітычны СМІ асабліва патрэбныя ня толькі салідарнасць і спрыяньне з боку грамадзінскіх арганізацый, палітычных партый, іншых структураў дэмакратычнай супольнасці, а і наогул стратэгія ўзаемадзеяньня.

У звязку з гэтым мы выказываем свою занепакоенасць з нагоды таго, што асобныя прафсаюзныя функцыянеры спрабуюць паставіць пад кантроль дзейнасць незалежнага інтэрнэт-выдання "Салідарнасць". Прынцыповая пазіцыя гэтага сайту ў дачыненьні да некаторых негатыўных момантаў у беларускім прафсаюзным руху прывыкала да таго, што супраць рэдакцыі былі вылучаныя недарэчныя і беспадстайныя абвінавачаны.

Адносіны да свабоды слова вызначаюць узровень дэмакратычнасці поглядаў саміх палітыкаў. Асаблівае шкадаванне выклікае інцыдэнт, які адбыўся 1 чэрвеня. Старшыня Беларускага Кангрэсу дэмакратычных прафсаюзў Аляксандар Ярашук аднаасобна забараніў журнالісту "Салідарнасці" Алене Якікы прысутнічыць на паседжаньні Рады БКДП.

Гэты крок ніяк не стасуецца ні з дэмакратычнымі стандартамі, ні з заявамі самога Аляксандра Ярашука,

які ў адным са сваіх нядайніх інтэрв'ю сцвярджаў: "Будет очень непростой год. Мне кажется, это будет момент истины и для всего демократического общества. Проверка на то, как оно относится к солидарности с независимыми средствами массовой информации... Если не будем защищать независимые СМИ, которые и так немногочисленны, то не стоит размышлять и об участии в политических кампаниях".

Сапраўды, гэта так. Таму мы заклікаем спыніць атакі на "Салідарнасць" і спадзяємся, што ў сваёй далейшай дзейнасці Аляксандар Ярашук і яго прыхільнікі будуць з павагай ставіцца да свабоды слова і друку, а таксама да права на бесспорашкоднае атрыманьне і распаўсюджаньне інфармацыі".

Заяўлу падпісалі:

1. Галоўны рэдактар газеты "СНПлюс. Свободные новости плюс" Васіль Зданюк

2. Галоўны рэдактар газеты "Новы час" Аляксей Кароль

3. Дырэктар інфармацыйнай кампаніі БелаПАН Алеся Ліпай

4. Старшыня ГА "Беларуская асацыяцыя журналістаў" Жана Літвіна

5. Галоўны рэдактар газеты "Наша Ніва" Андрэй Скурко

6. Галоўны рэдактар "Еўрапейскага радыё для Беларусі" Юлія Слуцкая

7. Галоўны рэдактар газеты "Народная воля" Iosif Сярэдзіч

8. Галоўны рэдактар газеты "Беларусы и рынак" Вячаслаў Хадасоўскі

9. Старшыня сходу сяброў Асацыяцыі выдаўцоў рэгіянальной прэсы "Аб'яднаныя MacMедыі" Уладзімір Янукевіч

Пракуратуру і МУС цікавіць, як працуе charter97.org

1 ліпеня Натальлю Радзіну, журнالіста сайту charter97.org, выклікалі ў съедынены аддзел пракуратуры Менску. Допыт праводзілі намеснік начальніка съедыненага аддзела пракуратуры Віктар Фешчанка і намеснік начальніка Упраўлення па раскрыцці злачынстваў у сферы высокіх тэхналогій МУС РБ (Упраўленне "К") Ігар Пармон.

Фешчанку і Пармона цікавіла, у першую чаргу, як працуе сайт charter97.org, як адбываеца яго адміністраванье, дзе знаходзіцца рэдакцыя сайта і дзе ён зарэгістраваны.

"Ім абодвум я паведаміла, што сайт charter97.org зарэгістраваны ў ЗША, і калі яны хочуць знойсці яго ўладальніка ў адміністратара, ях звязаюцца ў Інтэрпол. Задавалася шмат тэхнічных пытанняў, мабыць, для гэтага і запрасілі намесніка начальніка Упраўлення "К". Указ аб цэнзуры Інтэрнэту ўступіў у сілу, і перасыпэд папулярнага рэсурсу наўнай працягнуўся з новай сілай. За апошнія три месяцы гэта ўжо чацвёрты выклік мяне на допыт. Супраць сайту charter97.org распачатыя дзіве крымінальныя справы, у нас канфіскавана ўся тэхніка. Да рэчы, тэхніку так і не вярнулі, а за зьбіцьцё мяне пры ператрусе нікога не пакаралі. Які паслья гэтага можа быць давер да пракуратуры, калі ёю пакрываюцца злачынныя дзеяньні міліцыянтаў? Але мяне ўсё роўна зьдзіўляе, што супрацоўнікі пракуратуры і МУС замест раскрыцця сур'ёзных злачынстваў марнуюць свой працоўны час на допыты журнالістаў", – заяўляла Натальля Радзіна паслья допыту.

Указ № 60 у дзеяньні!

Заблакаваныя сайты "Віцебскага кур'еру" і vialejka.org

Указ № 60, якім ад 1 ліпеня рэгулююцца нацыянальны сегмент сеткі Інтэрнэт, яскрава дэманструе ўсю двухсэнсоўнасць дэклараванага "дзяржаўнага клопату" пра беларускіх інтэрнэт-карыстальнікаў. Цягам толькі першага тыдня апрабаваныя розныя спосабы ўзыдзеяньня на сайты, якія патэнцыйна трапляюць у шэраг "нядобранадзейных". Сярод першых мішэній – charter97.org, "Віцебскі кур'ер" і рэгіянальны рэсурс vialejka.org.

1 ліпеня, у дзень пачатку дзеяньня новай прававой базы, сайт charter97.org "упрыгожыла" так званая "заглушка". Чырвоным па чорным падведамлялася: рэдактарка Натальля Радзіна знаходзіцца на допыце ў прокуратуры, рэсурсу інкрымінавацца паклён, учынены наведнікамі ў каментарах. Сама спадарыня Радзіна звязвае "кропкавае" прамацванье незалежных сайтаў з указам № 60. Дарэчы, адказнасць за невыкананыя патрабаваныя дакументы нават на вызначаная, таму зачыніць сайт без тлумачэння фармальна нельга.

Ужо тыдзень на папулярным рэгіянальным сайце vialejka.org вісіць аналагічная "заглушка". Уладальнік інфармуюць: сайт прыпыніў працу пасыля пачатку дэзвюю крымінальных справаў "за паклён і абразу".

Пакуль праваахоўныя органы шукаюць адміністратораў рэсурсу, прапануеца сачыць за апошнімі навінамі рэгіёну праз твітэр. Дарэчы, адзін з першых тут запісаў: "Беларускі інтэрнэт у дзеяньні! Палова мясцовых сайтаў не адчыніяцца. Усіх сагналі ў Беларусь, а потым – адключылі".

У вялейскай справе съведкам у міліцыю выклікана Мікалай Сусла. З-за падазрэння, што менавіта ён адмініструе сайт, на экспертызу забралі пэрсанальны кампутар. Заведзеная крымінальная справа за паклён на дырэктора Вілейскай сярэдняй школы № 1: адзін з каментатараў малюнку, змешчанага на сайце, пакінуў запіс, у якім праваахоўнікі ўбачылі абрэзок настаўніцы. У другой справе гаворка пра паклён у каментарах на яшчэ аднаго педагога – дырэктора Вілейскай музычнай школы.

У ноч 6 ліпеня спыніў працу сайт газеты "Віцебскі кур'ер". У рэдакцыі перакананыя: блакаваныне адбылося ў сувязі з уступленьнем у сілу презідэнцкага указу, бо сайт не прыйшоў рэгістрацыі. Між тым у "Белтэлекаме" съцвярджаюць: дамова на аказаныне паслугаў скасаваная з ініцыятывы заказчыка. Сам заказчык, праўда, гэтага не пацвярджае. 12 ліпеня сайт

аднавіў працу на новым адрасе vitebsk-kurier.info.

Напярэдадні Дзяржаўная інспекцыя па электрасувязі абвясціла папярэдня дадзеная пра ававязковую рэгістрацыю інтэрнэт-рэсурсаў. Паводле ведамства, усяго разгледжанія больш за 23 тысячи заявак, з іх рэгістрацыю прайшлі каля 16 тысячаў сайтаў. Каля 2 тысячаў заявак знаходзяцца на разглядзе, а 7 тысячаў з розных прычынаў адхіленыя – з-за неадпаведнасці пададзенай інфармацыі існуючым формам, а таксама... з-за граматичных памылак.

Нагадаем, што рэгістрацыя мела ся быць завершанай яшчэ 1 ліпеня, аднак уладальнікі сайтаў прайвілі неадпаведную важнасці моманту інэртнасць, і працэдуру давялося працягнуць на неакрэслены тэрмін. Калі ўлічыць, што дагэтуль у беларускіх сектары налічвалася каля 50 тысячаў сайтаў, казаць пра ажыяцаж з пераходам на беларускі хостынг па-ранейшаму нік не выпадае.

Пасыля заканчэння рэгістрацыі ўсе звесткі пра легалізаваныя рэсурсы будуць перададзеныя ў Апературу-аналітычны цэнтр пры прэзідэнце. Сайты без рэгістрацыі аўтаматычна апыніцца па-за законам.

"Наша Ніва" у шапікі на трапіла

Недзяржаўная беларускамоўная газета "Наша Ніва" сутыкнулася з праблемай распаўсюду чарговага нумару прац сістэму "Белсаюздруку". Звычайна газета паступае ў продаж "у сераду ў абед", у рэгіёнах – "у чацвер з раніцы". Аднак у гэтыя дні і 9 ліпеня, у пятніцу, газета ў шапіках не зявілася, хаця "выйшла з друкарні звычайнім парадкам, у 8.00" і паступіла падпісантам.

У "Белсаюздруку" прадстаўніку выдання заявілі, што на аптовы склад і ў сетку газета паступіла. Для праверкі супрацоўнікі "НН" аб'ехалі шапікі ў розных раёнах Менску і пераканаліся, што газеты няма. У адным з іх прадавачка спаслалася на кіраўніцтва, якое паведаміла, што нумар ня выйдзе.

Такая ж карціна назіралася ў Гародні, Гомелі, Берасці, Лідзе, Салігорску, Барысаве, Белаазёрску. У Магілёве газета знайшлася ў адным шапіку.

Рэдакцыя "НН" звязвае цяпешашнюю ситуацыю з апублікованым на першай паласе матэрыялам "Хросны бацька капітуляваў", у якім распавядаецца пра паказаны ў Расіі, але заблакаваны ў Беларусі фільм тэлеканалу НТВ "Хросны бацька" пра Аляксандра Лукашэнку.

Затрымалі наклад газеты "Вольны горад"

9 ліпеня на крычаўскім аўтавакзале чацвёра міліцыянтаў затрымалі кур'ера з 297 асобнікамі "Вольнага гораду". Пазней яго выпусыцілі, але газеты канфіскавалі. Галоўнай тэмай арыштаванага нумару быў артыкул "НТВ зьнішчыла рэпутацыю прэзідэнта Лукашэнкі" з каментаром Паўла Шарамета.

"Парушэння заканадаўства не было з нашага боку, бо незарэгістраваныя выданыя дазволена друкаваць у колькасці 299 асобнікаў. Супрацоўнікі міліцыі адмовіліся, тым ня менш, аддаць наклад. Адмову яны матывавалі тым, што газету адправяць на экспертызу ў прокуратуру. Мы ўжо напісалі скарагу ў прокуратуру. Мы пісьмова запатрабавалі ад начальніка раённага аддзелу міліцыі Вадзіма Кавалёва, каб нам вярнулі газеты", – паведаміў рэдактар газеты Сяргей Няроўны.

Выдавец недзяржаўной крычаўскай газеты "Вольны горад" Уладзімір Кудраўцаў 30 ліпеня зьвярнуўся ў суд, каб спагнаць з раённага аддзелу ўнутраных справаў 5 мільёнаў рублёў. Кудраўцаў вінаваціць мілі-

цыянтаў у незаконным арышце 297 асобнікаў свайго выданья.

У пазове зазначаецца, што троє міліцыянтаў у званні старшых пейтэнтантаў – Эдуард Краўцоў, Сяргей Мачульны, Юры Дзюбанаў – ды невядомыя супрацоўнікі ў цывільнім 9 ліпеня арыштавалі ўвеселі наклад газеты "Вольны горад". Пратакол канфіскацыі газетаў не афармляўся.

Пазоўнік лічыць дзеяньні міліцыянтаў незаконнымі. Яны ўжо абскарджаўся ў раённай прокуратуре і міліцыі.

"Сваімі дзеяньнямі адказчык парушыў мае асабістую немаё масныя правы, замацаваныя ў Канстытуцыі: права на свабоду меркаванья, перакананыя іх свабоднае выказыванье, права на распаўсюджванье поўнай, праўдзівой і своечасовай інфармацыі. Абмежаваўшы мяне ў канстытуцыйных правах, раённы аддзел міліцыі прычыніў мne маральнную шкоду, якую я ацэнываю ў 5 мільёнаў рублёў", – зазначае ў пазове Уладзімір Кудраўцаў.

Недзяржаўная газета "Вольны горад" друкуеца ў Смаленску. Выданыне не зарэгістраванае.

...А стартавыя пазіцыі былі добрыя

5-6 ліпеня ў Менску адбылася канферэнцыя Нацыянальнага Форуму грамадзянскай супольнасьці "Дарожная мапа Усходняга партнёрства для Беларусі". У Форуме ўзялі ўдзел прадстаўнікі больш як 100 арганізацый грамадзянскай супольнасьці. З канкрэтнымі прапановамі па развіціці праграмы Усходняга партнёрства, якія могуць быць у далейшым вынесеныя на высокі еўрапейскі ўзровень, выступілі шэраг аб'яднанняў, сярод якіх Асамблея НДА, БАЖ, АГТЦСІ, "Альтэрнатыўная моладзевая палітыка" ды інш.

Двухдзённая канферэнцыя – гэта апошніе буйное мерапрыемства беларускіх НДА напярэдадні Форуму грамадзянскай супольнасьці праграмы Усходняе партнёрства, які адбудзеца ў Берліне ў лістападзе бягучага года. Мерапрыемства скончылася ухваленнем рэзалюцыі, якая падсумавала рэкамендацыі 4-х рабочых груп, і прадстаўленнем сьпісу грамадзікіх аўтаданніяў, рэкамендаваных для ўдзела ў другім Форуме грамадзянскай супольнасьці.

Падчас працы ў рабочай групе "Дэмакратыя, права чалавека, належнае дзяржаўнае кіраванье і стабільнасць" Асамблея НДА прапанавала чарнавы варыянт дарожнай мапы, які б спалучаў узм значенне практыкаў належнага кіравання праз развіціцё стасункаў паміж дзяржавай і грамадзянскай супольнасцю. "Сэнс нашай пропановы – ня толькі пастаўці мэты і задачы, але і вызначыць шкалу, па якой можна будзе вымяраць прагрэс у той ці іншай галіне. Напрыклад, празрыстасць, доступ да інфармацыі, грамадзянскі ўдзел і г. д. Апроч таго, мы адразу прадумалі, якім чынам можна

Менск, 5 ліпеня 2010 года.

далучыць іншыя краіны-удзельніцы, дзе існуець падобныя да нашых проблемы. У нашым праце прадугледжана месца для ўсіх удзельнікаў УП", – распавёў старшыня Рабочай группы Асамблеі НДА Сяргей Мацкевіч.

У аснову прапанаванага дакумента была пакладзеная Канцэпцыя спрыяньня органамі ўлады развіціцю грамадзянскай супольнасьці, якая была распрацаваная Асамблеяй НДА ў мінулым годзе і прыйшла праз шырокое абмеркаванне сярод грамадзікіх актывістаў. Пропановы Асамблеі, сярод іншых, былі ўключаны ў канчатковую рэзалюцыю канферэнцыі Нацыянальнага Форуму.

У цэлым, Нацыянальны Форум пакінуў ва ўдзельнікаў неадназначныя меркаваныні. У прыватнасці, заяўленая форма мерапрыемства – абмеркаванне ў фармаце "дарожных мапаў" – было выкананае не да канца.

Принятая рэзалюцыя ўключала збольшага пажаданыні, а не реальныя крокі па развіціці грамадзянскай супольнасьці ў межах Усходняга партнёрства. "Прадстаўнікі грамадзянскай супольнасьці Беларусі, амбітна стартаваўшы год таму на Брусьельскім форуме, ня здолелі, на жаль, пераўтварыць добрыя стартоўныя пазіцыі ў реальны ўплыў", – падкрэсліў юрист Юрый Чавусаў.

"Разам з тым, вельмі добры сам факт правядзення Нацыянальнага Форуму. І тое, што Беларусь – першая сярод краінаў-удзельніцай ладзіць падобнае мерапрыемства, а таксама настойвае на тым, каб Форум грамадзянскай супольнасьці быў пастаянна дзейнай платформай і складнікам Усходняга партнёрства", – заўважае галоўны рэдактар мультимедыя-часопісу "34" Ірина Віданава.

Свабода СМІ толькі на паперы

Прадстаўніца АБСЕ па пытаннях свабоды СМІ Дуня Міятавіч дала сваю першую справаздачу Пастаяннай радзе АБСЕ ў Вене. У справаздачы, сярод двух тузінаў краінаў-членоў АБСЕ, да ўладаў якіх спадарыня Міятавіч з'явілася з рознымі пытаннямі наконт свабоды СМІ, згадваеца і Беларусь.

Дуня Міятавіч згадвае свой ліст міністру замежных справаў Беларусі Сяргею Мартынаву, у якім у траўні яна выказала сваю занепакоенасць запалохвальнем беларускіх журналістак Святланы Калінінай, Марыны Коктыш, Натальлі Радзінай і Ірыны Халіп у сувязі з іхнімі допытамі і канфіскацыяй іхніх кампутараў у гэтак званай "паляўнічай справе".

Дуня Міятавіч таксама выказала сваё расчараванне тым, што апошнія падзаконныя акты па рэализацыі Указу прэзідэнта А. Лукашэнкі "Аб мерах па павышэнні эфектыўнасці выкарыстання нацыянальнага сегмэнту сеткі Інтэрнэт"

Дуня МІЯТавіЧ.

былі прынятыя без кансультацыяў з грамадзкасцю.

Эксперты яе бюро, паведаміла спадарыня Міятавіч, правялі юрыдычны аналіз згаданых падзаконных актаў, датычных карыстання Інтэрнэтам у Беларусі. Заклапочанасць экспертаў выклікалі, між іншым, наступныя пытанні:

– абавязак захоўвання інфар-

мациі пастаўшчыкамі Інтэрнэту, якія дазваляе ідэнтыфікацыю карыстальнікаў Інтэрнэту;

– расплывістыя вызначэнні абмеркавання і забаронаў на распаўсюд незаконнага зъместу ў Інтэрнэце ды способы ажыццяўлення гэтых забаронаў;

– няясна вызначаная адказнасць пастаўшчыка інфармацыі ў Інтэрнэце ў выпадку невыканання загаду адпаведнага дзяржаўнага органу выправіць парушэнні правілаў карыстання Інтэрнэтам;

– адсутнасць абавязку для дзяржаўных органаў інфармаваць у Інтэрнэце грамадзкасць аб сваёй дзейнасці;

– патрабаванне суправаджаць інфармацыю ці медыйныя матэрыялы ў Інтэрнэце гіперспасылкай на крэнцы або СМІ, якія апублікавалі гэтую матэрыялы раней;

Дуня Міятавіч паведаміла, што міністр Мартынав запрасіў яе на ведаць Беларусь, і што яна прыняла запрашэнне з задавальненнем.

За крэйду ў руцэ – у пастарунак

27 ліпеня некалькі дзясяткай чалавек сабраліся каля помніка Якубу Коласу ў Менску каб правесцы акцыю з нагоды 20-годзьдзя прыніція Дэкларацыі аб сувэрэнітэце Беларусі. Прачытаўшы вершы пэста і ўсклаўшы кветкі, яны пайшлі праспектам Незалежнасці ў бок скверу Янкі Купалы. Міліцыянты адразу кінуліся разганяць калону. Супрацоўнік АМАПу з ужываньнем грубай фізічнай сілы запіхалі ў аўтобус чатырох удзельнікаў акцыі: намесніка старшыні Маладога Фронту Міколу Дземідзенку, сябра "Моладзі БНФ" Касю Давыдзік, грамадзкіх актыўісташ Андрэя Кіма і Вячаслава Сіўчыка. Позна ўвечары затрыманых перавезлі з Савецкага РУУС у турму на Акрэсціні.

Удзельнікі акцыі планавалі ўсклаўшці кветкі да помніка Якубу Коласу, Янку Купалу і Максіму Багдановічу. Меркавалася, што маладыя людзі-аднагодкі незалежнасці, якім спойнілася па 20 годоў, будуць чытаць ля помнікаў вершы.

28 ліпеня суды над Міколам Дземідзенкам, Касяй Давыдзік, Андрэем Кімам і Вячаславам Сіўчыкам адклалі на 5 жніўня, бо не зявіліся съведкі з боку абвінавачанья. Да суда актыўісташ адпушыцілі.

У Салігорску ля крамы "Дзіцячы свет" мусіў адбыцца конкурс малюнкаў на тэму любові да Радзімы, які традыцыйна 27 ліпеня, у гадавіну абвяшчэння Дэкларацыі незалежнасці, ладзіць салігорскі Малады Фронт. За паўгадзіны да мерапрыемства ў двух хлопцаў з Менску, што прыехалі паглядзець імпрэзу, міліцыянты даглядзелі рэчы ў заплечніках і перапісалі пашпартныя дадзеныя. А 18-й гадзіне сабралася каля двух дзясяткай ахвочых пама-

Салігорск, 27 ліпеня 2010 году.

ляваць крэйдай на асфальце. Съпэцыяльна дзеля конкурсу прыехалі са сталіцы супрацоўнікі БТ.

"Зараз уключым музыку, пачнём маляваць – шмат людзей далучыцца", – распавялі арганізатары, зыходзячы з мінулага досьведу. Аднак, супраць маляваньня на асфальце выступілі міліцыянты, якіх сёлета налічвалася досьць шмат: чалавек пятнаццаць у форме і некалькі ў цывільнім.

Іван Шыла, адзін з ініцыятараў штогодовага конкурсу, марна спрабаваў дамовіцца з праваахоўнымі органамі. Урэшце юнак заклікаў пачынаць маляваць і сам узяўся за крэйду. Ён і стаў першым затрыманым. У хуткім часе шэраг затрыманых палоўнілі Рыгор Астапеня, Андруш Тышына, Ільля Нагорны, Сяргей Герановіч. Перад затрыманнямі хлопцы паспелі намаляваць толькі некалькі ліній.

Маладафронтавец Аляксей Вала-бух ў абвясьці прысутным, што конкурс не адбудзеца і заклікай падысьці да пастарунку, каб маральна падтрымача затрыманых. Праз хвіліну Аляксей ужо сядзеў каля Івана ў міліцэйскай машыне.

Паплечнікі затрыманых сабралі прыгатаваныя пераможцам конкурсу падарункі, крэйду ды рушылі ў бок парка. За дзеяннямі моладзі ў скверы цягам некалькі гадзінай сачыла "ахова" з пяці-дзесяці супрацоўнікаў МУС. Зрэдку паміж міліцыяй і моладзьдзю адбываліся перамовы. З выхаваўчай размовай міліцыянт падходзіў нават да маці дзіцяці, якое малявала крэйда на бруку.

У пастарунку на затрыманых склалі пратаколы па артыкуле 23.34 адміністрацыйнага кодэкса, "удзел у несанкцыянованым мерапрыемстве". Праз трэх гадзіны ўсіх затрыманых адпушыцілі да суда.

"Свабода абавязкова вернецца"

26 ліпеня ў Гомелі былі затрыманы каля дзесяці ўдзельнікаў акцыі, прымеркаванай да 20 гадавіны прыніція Дэкларацыі аб дзяржаўным сувэрэнітэце Беларусі. Сярод затрыманых знаходзіўся і прадстайнік праваабарончага цэнтра "Вясна" Анатоль Паплаўны.

На словах праваабаронцы, падчас распаўсюду віншавальных паштовак на плошчы абласнога цэнтра "Паўстаньне" за акцыяй назіралі незнайманныя людзі ў цывільным, якія затрымалі яго і сябра БНФ Валерыя Рэпніна. Актыўісташ даставілі ў пастарунак, дзе ў тэксце паштовак знайшлі "інфармацыю антыпалітычнай накіраванасці".

У віншавальных паштоўках было написана, што "27 ліпеня 1990 году ў Менску была прынята Дэкларацыя аб дзяржаўным сувэрэнітэце Рэспублікі Беларусь. Гэты дакумент стаў першым афіцыйным крокам да самастойнасці Беларусі. Менавіта ад гэтага дня пачаўся адлік новай гісторыі нашай

краіны. Праблема незалежнасці Беларусі самым непасрэдным чынам звязаная з дэмакратыяй, з дабрабытам і свабодай кожнага асобнага чалавека. Незалежнасць нашай дзяржавы – гэта адзін з галоўных чыннікаў і гарантыва пабудовы свабоднага, дэмакратычнага грамадзтва. Логіка падзеяў і здаровы сэнс гавораць пра то, што свабода абавязкова вернецца ў Беларусь, а незалежнасць краіны стане велізарнай каштоўнасцю ўсіго беларускага народу".

"Канфіскацыя віншавальных паштовак адбывалася з шматлікімі паштэнынімі адміністрацыйнага кодэкса, – распавядае А. Паплаўны. – Не было панятых, таксама ў пратаколе не быў выкладзены тэкст канфіскаваных паштовак. Адміністрацыйны пратакол на нас пакуль ня склалі, але ж, як мы мяркуем, міліцыянты будуць раіца з вышэйштайчымі кіраўніцтвам, пасля чаго і будзе прынята канчаткове раешненне".

У той жа дзень міліцыя затрымала Васіля Палякова – кіраўніка гомельскай абласной арганізацыі Аб'яднанай грамадзянскай партыі, Юрія Глушакова – першага намесніка старшыні партыі "Зялёныя" і грамадзкую актыўістку Ларысу Шчыракову. Як паведаміў Васіль Палякоў, усе троє да затрымання міліцыяй раздавалі ў горадзе паштоўкі ад імя Каардынацыйнай рады Аб'яднаных дэмакратычных сілаў Гомельскай вобласці з нагоды Дня незалежнасці 27 ліпеня. Да іх падышлі людзі ў цывільным і сказалі, што яны парушаюць закон. Актыўісташ адвялі ў аўтобус і завезлі ў цэнтральны РАУС Гомелю.

Раней міліцыя затрымала сябра АГП Уладзіміра Няпомняшчых за тое, што ён хадзіў па горадзе ў кашульцы з надпісам "За Беларусь без Лукашэнкі! Хопіцы! Надакучыў!". Паслья складання пратаколу Уладзіміра Няпомняшчых адпушыцілі.

Інтэрнэт павінен быць вольным

24 ліпеня ў Магілёве меў адбыцца мітынг "За свабоднае разьвіццё Інтэрнэту". Група жыхароў зьбіралася пратэставаць супраць указу прэзідэнта № 60 "Аб выкарыстанні Інтэрнэту", які набыў моц 1 ліпеня.

На пляцоўку перад былим будынкам Дому культуры і адпачынку па вуліцы Чалюскінцаў, 64а прыйшло каля 30 маладых людзей. А 17-й гадзіне яны паспрабавалі распачаць акцыю пратэсту: разгарнулі расцяжку "Свабоду Інтэрнэту!", апранулі майкі з перакрэсъленымі лічбамі 60. У гэты момант да іх падышлі два міліцыянты: адзін у цывільнім, другі з капітанскім пагонамі. Міліцыя запатрабавала спыніць акцыю, бо ўздельнікі ня мелі на яе дазволу. 19-гадовага Валянціна Лабачова, якому гарвыканкам адмовіў правесцьці мітынг у іншым месцы – на Савецкай плошчы Магілёву – міліцыяны звязнавацілі ў арганізацыі несанкцыянованага мерапрыемства і павезлы ў аддзел міліцыі Ленінскага раёну. Акрамя білета сябра БРСМ,

Магілёў, 24 ліпеня 2010 году.

Фота: svaboda.org

у яго не было пры себе дакументаў. У аддзеле міліцыі Ленінскага раёну абласнога цэнтра актыўіст праўбы каля гадзіны. Паводле словаў Лабачова, міліцыяны склалі пратакол апытаўніка і папярэдзілі аб недапушчальнасці паўторнага правядзення не дазволе-

ных уладамі акцыяў.

"Міліцыянты сказали, што судзіць мяне ня будуць. Паводзілі яны сябе са мной карэктна. Хаця і адчуваўся некаторая жорсткасць і прадузятасць", – паведаміў адразу пасля вызвалення Валянцін Лабачоў.

будзе лічыцца, што яны праводзяць несанкцыянованую акцыю. Выслухаўшы міліцыянтаў, усе накіраваліся да Ваўкавыскага РАУС, каб высыветліць лёс Мікалая Кавальчука. Некалькі дзясяткаў чалавек увайшли ў пастарунак, і неўзабаве міліцыянты выпусцілі затрыманага. Ён вышаў і паведаміў, што напісаў заяву аб tym, што лічыць сябе пацярпелым, бо шыльду Ларысе Геніюш, якую ён павесіў на прыватным доме, зьнілі без ягонай згоды і без дазволу гаспадароў. Кавальчук распавёў, што паколькі будынак прыватны, і з гаспадарамі была дасягнутая дамоўленасць, дазволу ўладаў на ўсталяваньне шыльды не патрабуецца.

Намеснік старшыні Ваўкавыскага райвыканкаму па ідэалогіі Ігар Кашкевіч кажа адваротнае. Паводле яго словаў, у райвыканкаме ёсьць пісмовая заява ад уласніка дома, сп. Трацяка, у якой ён выказвае супраць усталяваньня шыльды.

"Але і гэта не галоўнае. Першым ставіць памятную дошку, неабходна выкананаець некалькі пунктаў, каб усё было па законе. Найперш – правесцьці проект шыльды праз экспертына-мастакаў раду ў Гародні. Як мы нядайна праводзілі памятны знак да юбілею Грунвальда. А ад ініцыятараў шыльды да Геніюш – анічагуткі, ніякіх дакументаў. Адзін раз прыйшоў Кавальчук, яму адказалі – і ўсё".

Супраць асобы Ларысы Геніюш, паводле словаў спадара Кашкевіча, у райвыканкаме нічога ня маюць: "Яна – наша зямлячка, выдатная паэта, і яна – за Беларусь. Як мы можам быць супраць?"

Міліцыя заявіла, што шыльда будзе затрыманая да суда, які высыветліць, хто і з якой мэтай усталёўваў мемарыяльную дошку.

Шыльда раздору

27 ліпеня ў Ваўкавыску не адбылося адкрыцця памятнай шыльды, прысвечанай вядомай беларускай паэтцы Ларысе Геніюш. Шыльда зьнікла са сцяны прыватнага дома на вуліцы Перамогі, 40. Мясцовыя краязнаўцы Мікалай Кавальчук, які павесіў шыльду, быў затрыманы.

Калі побач з домам № 40 на вуліцы Перамогі пачалі зьбірацца аматары творчасці Ларысы Геніюш, яны ўбачылі на сцяне толькі дзіркі, самой мемарыяльнай шыльды не было. Насупраць дзялянку міліцыйская машина і "Волга" з людзьмі ў цывільнім. У Ваўкавыску прыехалі з Менску паэты Уладзімір Някляеў і Міхась Скобла, краязнаўца Анатоль Белы (ён стаў галоўным ініцыятарам стварэння памятнай дошкі), даследчык літаратуры Анатоль Сідарэвіч, крытык Аляксандар Фядута, былі

людзі з Мастоў, Сьвіспачы, Зэльвы, Горадні.

Раптойна з сірэней пад'ехала машина аварыйнай газавай службы. Рабочы склалі кароткую агароджу са знакам забароны праездзу і бегма кінуўся наперад, каб паставіць яе непадалёк ад дома, з якога зьнікла шыльда, прысвечаная Ларысе Геніюш. Такі ж знак паставілі з другога канца вуліцы, забараніўшы праезд на адцінку прыблізна двухсот метраў. Спынілі маршрутны аўтобус, прымусіўшы пасажыраў ісьці далей пешшу. Брыгада працаўнікоў "аблгазу" адразу пачала абыходзіць дамы, быццам бы правяраючы газавыя трубы.

Пасля гэтага ля стаянкі з машиналі на вуліцы Перамогі міліцыяны папярэдзілі аматараў творчасці Геніюш, каб яны разыходзіліся, інакш

Уладзімір НЯКЛЯЕЎ, Анатоль БЕЛЫ і Міхась СКОБЛА.

"Права на волю". Праваабарончы бюлетэнь. Выходзіць два разы на месец на беларускай і рускай мовах.
Наклад 299 асобнікаў. Пры перадруку спасылка на бюлетэнь абавязковая.